

Uradno glasilo Združenja skladateljev, avtorjev in založnikov za zaščito avtorskih pravic Slovenije

AVTOR

The logo for SAZAS, consisting of the word "SAZAS" written vertically in a stylized font next to a graphic of a musical staff with three lines.

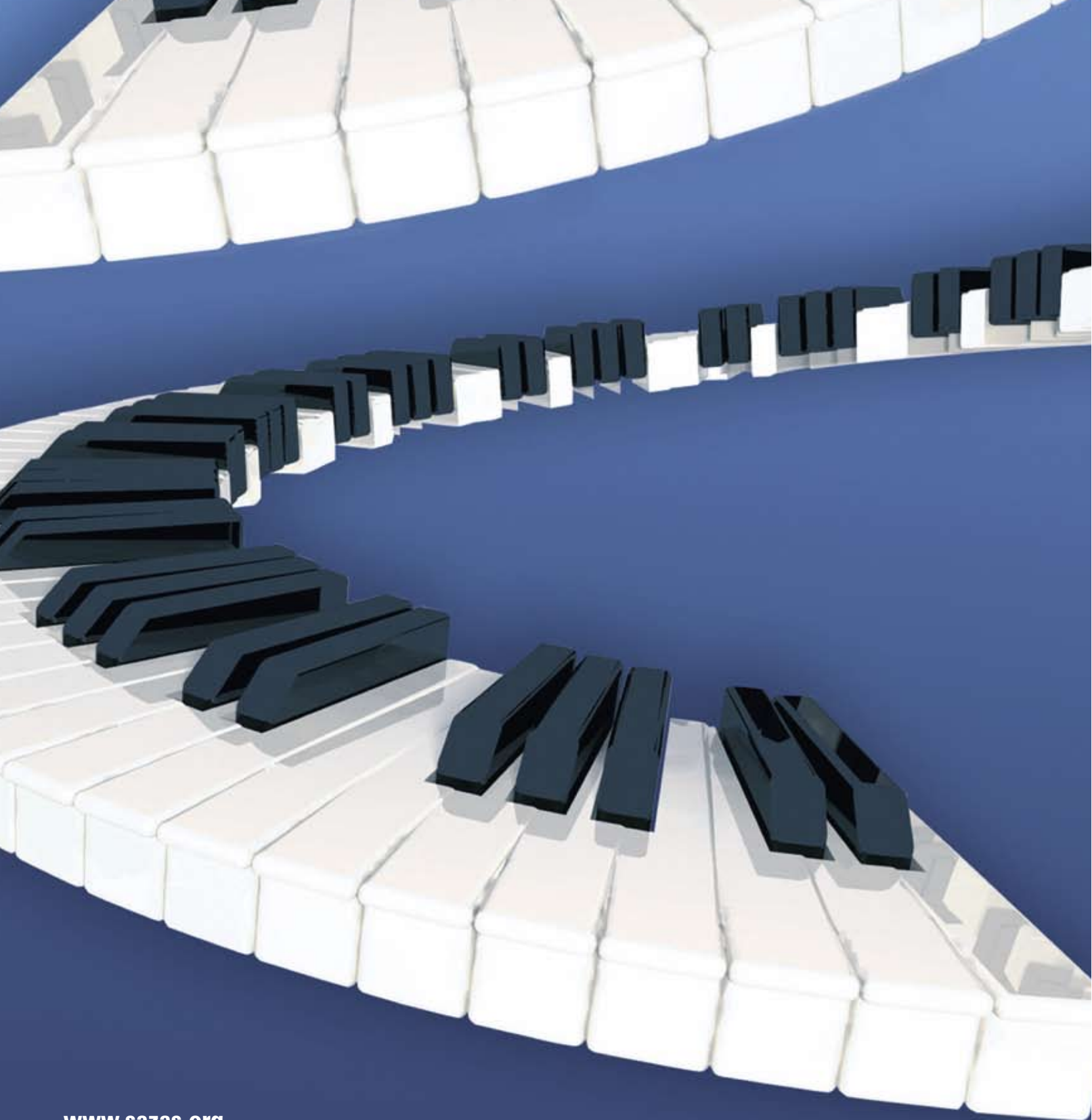
letnik 6 © številka 2 © december 2008

**Protimonopolna odločitev Evropske komisije
na SAZAS ne bo bistveno vplivala**

**Lastni interesi pred
avtorskimi pravicami?**

**Za prepoznavnost
se je treba boriti**

www.sazas.org

Združenje SAZAS

(Združenje skladateljev, avtorjev in založnikov za zaščito avtorskih pravic Slovenije)

Špruha 19

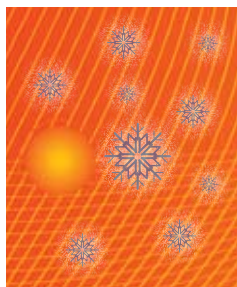
1236 Trzin

Telefon: +386 1 423 81 10

Faks: +386 1 401 45 49

E-naslov: sazas@sazas.org

5
Uspešno in srečno 2009

11
Nagrade za avtorje največkrat predvajanih skladb

23
Aleksander Mežek:
"Želim le ustvarjati glasbo."

Foto: Ivan Galanti

VSEBINA

Glasilo Avtor

Izdaja:

Združenje SAZAS
Špruha 19, 1236 Trzin
tel.: (01) 423 81 10
e-naslov: sazasa@sazas.org
www.sazas.org

Odgovorna urednica:
Katja Dolinar

Uredniški odbor:
Matjaž Zupan, Janez Hvale, Katja Dolinar

Oblikovanje, urejanje in izvedba:
Promiko, Marija Mica Kotnik s. p.
Linhartova cesta 76, 1000 Ljubljana
tel.: 051 438 776
e-naslov: promiko@volja.net

Lektoriranje:
Venetia, d. o. o.

Fotografija na naslovnici:
iStockphoto

Slikovno gradivo:
arhiv Združenja SAZAS, arhiv Promiko

Tisk:
Offset tisk Lampelj, Ljubljana

Glasilo Avtor je namenjeno članom Združenja SAZAS.

Vsebina Zadovoljstvo vseh ...

Uvodnik	3
Na kratko	4
Poslovanje Združenja SAZAS	6
Združenje SAZAS in EU	8
Združenje SAZAS, OZS in RTV	9
Petnajst let Združenja SAZAS	11
Konferenca WILD WEST WEB	15
Služba za percepcijo	18
PRS – Performing Right Society	19
Razmišljanje ...	20
Predstavljamo avtorje	21
Združenje SAZAS v medijih	32
Križanka	35

Nedavno mi je starejša, skoraj šestletna hči ob mojem (sicer k sreči bolj redkem) jutranjem nerganju zaradi odhoda v službo ponudila zanimivo rešitev: "Mami, pa se odjavi iz službe!" Prav zamislila sem se, kako bi ta "vrtčevska analogija", ko otroka za kak dan odjavimo iz vrtca, prišla kdaj pa kdaj prav vsakemu izmed nas! Ste tudi vi že pomislili, da bi se v nekem trenutku kar "odjavili" iz službe, z nastopa, iz skupine, iz združenja ...? Vas na trenutke popade izjemno nezadovoljstvo s tem ali onim? Tudi s pripadnostjo določeni organizaciji, skupini, združenju ...? Taka in podobna razmišljanja nas kaj rada ulovijo konec leta, ko vrednotimo svoja in tuja dejanja, ko kujemo načrte za naprej.

A pogledimo vse skupaj s prijaznejše plati. Predvsem skupni interesi in odločitve, ki jih morajo spoštovati vsi člani nekega društva, so tisto, kar jih združuje in povezuje, in le s trdim ter poštenim delom vseh vpletenih lahko tako društvo preživi in dobro dela. Za dosego tega pa nikakor ne smemo pozabiti na nujno usklajevanje dinamičnega odnosa med posamičnimi in skupnimi interesi članov, pa tudi na dejstvo, da se le prilagoditev posamičnih interesov (ki jih ne smemo mešati s konstruktivnimi pripombami posameznikov) skupnim običajno kaže kot razcvet društva in ne obratno.

V Združenju SAZAS se zavedamo, da bomo uspeli le s skupnimi močmi; tudi v trenutkih, ko bi se najraje "odjavili". Ne nazadnje imamo skupne cilje, in eden pomembnejših je prav gotovo zadovoljstvo vseh avtorjev. Združeni bomo lahko tudi lažje uspeli pri uveljavljanju avtorskih pravic – pri uporabnikih avtorskih glasbenih del, na primer, kar pa je že druga zgodba.

Dragi avtorji, želim vam, da uspešno končate leto, ki se poslavlja. V prihajajočem letu pa veliko ustvarjalnega navdihla in melodij na vam ubrane strune!

Katja Dolinar
odgovorna urednica

Rezultati razpisov ob 15-letnici znani v januarju 2009

Letos Združenje SAZAS obeležuje 15-letnico delovanja. Ob tej priložnosti je konec februarja objavilo razpise za nova avtorska dela resne glasbe za zasedbo simfoničnega orkestra, za nove avtorske projekte zahtevnejših oblik zabavne glasbe in za nove avtorske projekte narodnozabavne glasbe. Prvi roki za oddajo vlog so bili zaradi premalo prispelih kakovostnih projektov, ki so izpolnjevali pogoje razpisov, podaljšani do konca novembra. Ob tem je Združenja SAZAS pozvalo vse člane, ki so (pomankljive) vloge že poslali, da jih dopolnijo z zahtevanimi razpisnimi pogoji. Strokovne komisije, ki jih bo za izbor na razpise prispelih avtorskih del in avtorskih projektov imenoval upravni odbor Združenja SAZAS, se bodo sestale v kratkem. Vsi avtorji, ki so sodelovali na razpisih, bodo o rezultatih obveščeni v januarju 2009.

Foto: arhiv Promiko

Novi strokovni predpisi združenja CISAC

V času hitrega razvoja digitalne tehnologije morajo društva za zaščito avtorskih glasbenih pravic bolj kot kdaj koli zagotoviti visoke standarde korporativnega upravljanja, preglednosti in odgovornosti. Mednarodno združenje CISAC je s ciljem omogočiti še trdnjšo poslovno prakso znotraj svetovne mreže društev in v korist ustvarjalne skupnosti skupaj s svojimi člani, z društvi z vsega sveta, izdelal nove strokovne predpise.

Predpisi so sestavljeni iz niza zavezujočih načel, ki med vsemi društvi – člani CISAC-a – spodbujajo in zagotavljajo pravičen sistem

brez kakršne koli diskriminacije, učinkovitost v zvezi s stroški poslovanja, večjo produktivnost in strokovnost.

Strokovni predpisi, ki so bili sprejeti na lanski CISAC-ovi generalni skupščini, veljati pa so začeli letos junija, so za zdaj obvezujoči le za društva, ki se ukvarjajo s kolektivno zaščito pravic avtorjev glasbenih del, čeprav CISAC združuje tudi društva, ki upravljajo pravice s področja avdiovizualnih del, književnosti ter likovne in dramske umetnosti. Naloga vsakega društva je, da redno izpolnjuje predpisane obveznosti. Nadzor nad tem bo v skladu z

Združenje SAZAS je redni član Mednarodne konfederacije društev avtorjev in skladateljev (Confederation Internationale des Societes d'Auteurs et Compositeurs – CISAC) od 1. maja 1996.

novooobvezujočimi predpisi izvajal poseben organ znotraj CISAC-a. Dodamo naj še, da so v pripravi tudi predpisi za izpolnjevanje tehničnih zahtev za izvedbo teh predpisov. Popolno izvajanje novih strokovnih (kakor seveda tudi tehničnih) predpisov se pričakuje najpozneje do junija 2011, odvisno od razvoja vsakega posameznega društva.

Glasbeniki proti založbam

Foto: arhiv Promiko

▲ Tudi Iron Maiden, ki so lani nastopili v Ljubljani, so nezadovoljni s svojo založbo.

Featured Artists' Coalition (www.featuredartistscoalition.com) se imenuje združenje, ki so ga sredi oktobra ustanovili nekateri britanski glasbeniki, nezadovoljni s svojimi založbami. Robbie Williams, Radiohead, Kaiser Chiefs, Craig David, Verve, Iron

Maiden, in David Gilmoure je samo nekaj imen nezadovoljnejšev. Za zdaj jih je že več kot 60, osrednji vzrok za ustanovitev združenja pa je prepričanje, "da jim pripada več besede pri vodenju glasbenega posla, kakor jim je dajo koncertni". Združenje zahteva, da založbe glasbenikom vrnejo avtorske pravice oziroma da si jih proti plačilu samo "izposodijo", seveda pa hoče tudi delitev zaslužkov v prid glasbenikom. "V časih digitalne

tehnologije založbe prodajajo našo glasbo na številne nove načine, mi pa od tega nimamo ničesar," menijo glasbeniki. Ustanovitev združenja je nekakšna uradna vojna napoved glasbenim založbam, je poročala nemška agencija DPA, povzelo pa Delo.

Uspešno in srečno 2009

Končujemo leto, ki je zaznamovalo petnajst let delovanja Združenja SAZAS. V vseh teh letih so se vrstili vzponi in padci, vseskozi pa je ostala v ospredju osnovna naloga Združenja SAZAS: ustvariti družbeno zavest o nujnosti spoštovanja avtorske pravice kot ene od temeljnih človekovih pravic. V svojem poslovnem delu je Združenje uspešno uresničilo vse zastavljene cilje. Z gotovostjo lahko trdimo, da smo kljub vsem težavam, ki smo jih imeli v iztekajočem se letu, utrdili zavest, da glasba ni več zastoj in da smo tudi avtorji upravičeni do nadomestila, če nekdo uporablja naša glasbena dela. Se pa tudi zavedamo, da je na tem področju treba še veliko narediti.

Našemu združenju želim, da bi uspešno izpeljalo proces prilagajanja novim standardom poslovanja, kakršna veljajo za naša sorodna združenja.

Avtorji se moramo zavedati, da je naše združenje edino, ki nam stoji ob strani in se zavzema za pravice avtorjev, zato ga je treba čuvati kot punčico svojega očesa.

... Se pa žal zgodijo primeri, ko eden od županov na seji predsedstva skupnosti občin lepo razloži, da prirejajo nekomercialne prireditve, na katerih morajo imeti program, ki pritegne obiskovalce. Za dobro počutje obiskovalcev celo postrežejo s sendviči, vendar pa žal po vsem tem na koncu ugotavljajo, da morajo plačati še avtorske pravice. Zato je pač težko nam, avtorjem, uveljavljati svoje avtorske pravice, če jih celo predstavniki naših mestnih oblasti tako dojemajo. Upamo, da bo takih razmišljanj čim manj.

Želim vam, da se v novem letu polni zanosa in novih moči prepustite glasbenemu ustvarjanju in uživate v sadovih svojega dela.

Matjaž Zupan
predsednik upravnega odbora
Združenje SAZAS

Dobrodelno tudi letos

V Združenju SAZAS smo predvidena sredstva, ki bi jih običajno porabili za nakup novoletnih daril in voščilnic, tudi letos namenili v dobrodelne namene, in sicer smo jih podarili

dobrodelni organizaciji Zvezi prijateljev mladine Slovenije.

Zveza prijateljev mladine Slovenije je nevladna, prostovoljna, človekoljubna in neprofitna organizacija, katere temeljni cilj je dvig kakovosti življenja otrok, mladostnikov in družin, zastopanje in uveljavljanje njihovih interesov in potreb ter zaščita njihovih pravic.

Deluje že od leta 1953 in postaja vedno bolj nepogrešljiva v sodobno organizirani civilni družbi. Odziva se na aktualna družbena vprašanja in dejavno prispeva k oblikovanju pozitivnih vrednot življenja, otrok, mladostnikov in družin. Delovanje Zveze prijateljev mladine Slovenije temelji na razvijanju vrednot prostovoljnega dela in dobrih medčloveških odnosov.

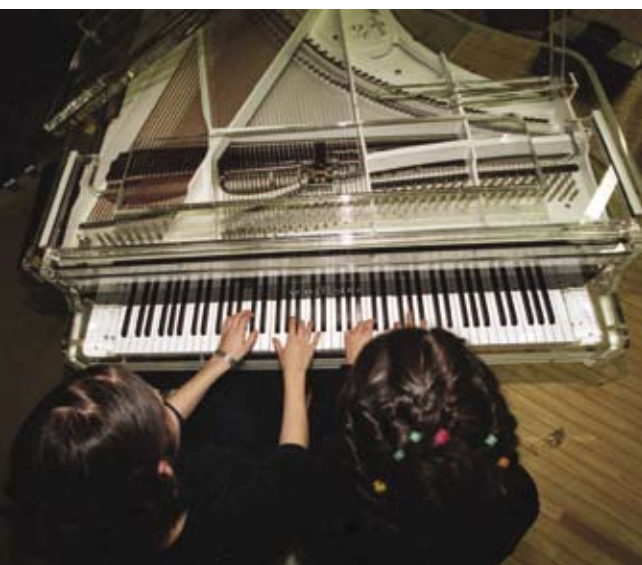

Foto: arhiv Promiko

Za najvišjo mogočo raven avtorske zaščite v Sloveniji

V preteklem letu smo v Združenju SAZAS ugotavljali stalen porast prihodkov, in to kljub nenehnim medijskim napadom predstavnikov uporabnikov, predstavnikov Obrtno-podjetniške zbornice Slovenije, sodelovali pa so žal tudi člani Združenja SAZAS. V večletnem delovanju Združenja se je že večkrat očitno pokazalo, zlasti med medijsko močnimi uporabniki, da začnejo predstavniki nekaterih uporabnikov takoj, ko bi se morali začeti dogovarjati o plačevanju in višini tarif uporabe glasbenih del, ali ko dogovori že potekajo, kar najbolj nemoralno medijsko napadati ter diskreditirati Združenje in njegove predstavnike. Zavest o pomenu avtorskih del in o tem, da je avtorsko delo lastnina, za uporabo katere je treba pošteno plačati, je v Sloveniji (vsaj med nekaterimi uporabniki) še vedno na nizki ravni. Izvajajo diktat in poskuse razvrednotenja pomena avtorske glasbe, predvsem pa se upirajo poštenemu plačilu za uporabo tuje lastnine. To je osrednje sporočilo iz letnega poročila poslovanja Združenja skladateljev, avtorjev in založnikov za zaščito avtorskih pravic Slovenije za lansko leto (2007).

Vnjem je tudi ugotovitev, da je strokovna služba v letu 2007 uspešno realizirala zastavljene cilje. "Prihodki v letu 2007 so narasli za 16 odstotkov, stroški pa

Mihelčič, predsednik, Jaka Pucihar in Janez Zmazek) so ugotovili, da je Združenje SAZAS v letu 2007 poslovalo pozitivno in da so se prihodki povečali. Njihova delitev je predlagana v

Tudi nadzorniki (v nadzornem odboru so Pavel Mihelčič, predsednik, Jaka Pucihar in Janez Zmazek) so ugotovili, da je Združenje SAZAS v letu 2007 poslovalo pozitivno in da so se prihodki povečali.

© **Njihova delitev je predlagana v letnem poročilu, za katero pa nadzorni odbor (NO) meni, da je ustrezna in v skladu s Pravilnikom o zaščiti avtorskih pravic in delitvi avtorskih honorarjev. NO ugotavlja, da je bilo poslovanje Združenja SAZAS v letu 2007 nadvse uspešno in zakonito.**

so znašali manj, kot je bilo načrtovano, in sicer okoli 22 odstotkov namesto načrtovanih 23." Tudi nadzorniki (v nadzornem odboru so Pavel

letnem poročilu, za katero nadzorni odbor (NO) meni, da je ustrezna in v skladu s Pravilnikom o zaščiti avtorskih pravic in delitvi avtorskih

honorarjev. NO ugotavlja, da je bilo poslovanje Združenja SAZAS v letu 2007 nadvse uspešno in zakonito. Glede izvajanja sporazumov na podlagi 156. člena Zakona o avtorski in sorodnih pravicah ter sporazumov s tujimi kolektivnimi organizacijami NO ugotavlja, da je uspešno in da se izvajajo v skladu s podpisanimi pogod-

V Združenju SAZAS ocenjujemo, da bodo uporabniki še naprej spoznavali, da uporaba glasbe v njihovem poslovanju pomembno prispeva k dvigu kakovosti poslovanja in posledično poveča prihodek.

bami, da se predstavniki Združenja SAZAS redno srečujejo s predstavniki tujih društev, da so denarna sredstva tujim društvom na podlagi zadnjega obračuna izplačana. Izvajanje sporazumov med Združenjem SAZAS in uporabniki ter s tujimi društvi je po mnenju NO uspešno in v skladu s predpisano zakonodajo.

V letu 2007 najuspešnejše do zdaj

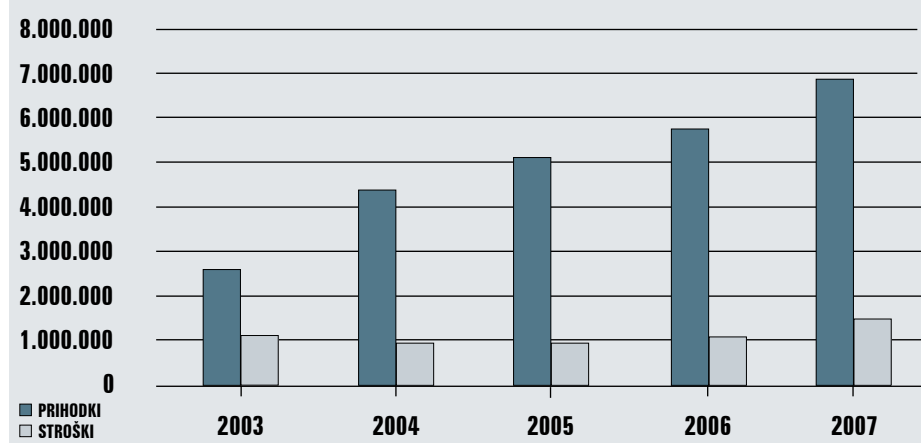
Sicer pa v Združenju SAZAS ugotavljamo, da je bilo poslovno leto 2007 najuspešnejše do zdaj. Veliko je bilo narejenega za izterjavo starih terjatev in za redno plačevanje uporabnikov naših

PRIHODKI IN STROŠKI IZ NASLOVA MALIH PRAVIC

LETO	2003	2004	2005	2006	2007
PRIHODKI V EUR	2.609.133	4.332.246	5.090.889	5.742.545	6.980.733
STROŠKI V EUR	1.161.451	965.858	970.732	1.172.773	1.499.108
STROŠKI V %	44,51	22,29	19,07	20,42	21,47

PRIHODKI IN STROŠKI (v evrih na leto)

storitev ter za povečanje števila uporabnikov. Tako je bilo pridobljenih več denarnih sredstev iz naslova avtorskih pravic, ki so ustrezno povečala tudi denarno maso, namenjeno izplačilu avtorskih honorarjev članom, nosilcem avtorskih pravic.

Upravni in nadzorni odbor Združenja SAZAS skupno ocenjujeta, da je sodelovanje Združenja SAZAS s svetovno organizacijo CISAC in s posameznimi tujimi avtorskimi združenji oziroma kolektivnimi organizacijami na visoki ravni.

Vodstvo Združenja SAZAS in njegovi organi želimo zagotoviti najvišjo mogočo raven avtorske zaščite v Sloveniji. Na prenovljeni spletni strani načrtujemo tudi vzpostavitev dostopa članom z geslom prek svetovnega spleta in enako vzpostavitev za prijavo del. Pripravili smo tudi ustrezne pogodbe za redne člane Združenja in uskladili pooblastila.

Avtorji prepuščeni sami sebi

Finančni načrt za leto 2008 predvideva stalno rast prihodkov na področju izvajanja zaščite malih pravic, in to fakturiranih in plačanih. V

Združenju SAZAS ocenjujemo, da bodo uporabniki še naprej spoznavali, da uporaba glasbe v njihovem poslovanju pomembno prispeva k dvigu kakovosti poslovanja in posledično poveča prihodek. Zavedati pa se moramo, da mnogokrat lahko le na sodišču dokažemo, kdo ima prav. V Sloveniji namreč žal ni zadovoljivega zakona oziroma sistema, ki bi učinkovito ščitil avtorske pravice, zato smo prepuščeni sami sebi. Tako si moramo še posebej prizadevati za pridobivanje finančnih nadomestil za avtorje. Določeno oceno poslovnega tveganja Združenja predstavlja možnost spremembe zakonodaje, ki jo v svojo korist želijo izvesti uporabniki in bi drastično posegla v pravico avtorjev, da sami določajo višino nadomestil za uporabo glasbe. Del poslovnega tveganja predstavljajo sodni postopki in akcije uporabnikov, s katerimi skušajo izvajati pritisk javnosti na zakonodajalca in tudi Združenje. Tudi nekateri pokazatelji v okviru Evropske unije kažejo na poskuse izničenja naporov malih avtorskih Združenj v korist velikih. Taka dejanja pa bi dolgoročno pomenila izgubo identitete in kulturne samobitnosti malih narodov Evrope, ugotavljamo v Združenju SAZAS.

Protimonopolna odločitev Evropske komisije na SAZAS ne bo bistveno vplivala

Evropska komisija je sredi julija sprejela odločitev, da je 24 kolektivnih organizacij za zaščito avtorske pravice v Evropski uniji (EU) kršilo Pogodbo ES oziroma jim je prepovedala omejevanje konkurence. Na dokaj nenavadno odločitev se je odzvalo precej tujih kolektivnih organizacij (francoski SACEM, PRS iz Velike Britanije, nemška GEMA ...), zadeva pa se je tudi spolitizirala, saj so nekateri politiki odločitev Evropske komisije označili kot podlago za "hitrejšo spremembo Zakona o avtorski in sorodnih pravicah".

V Združenju SAZAS pa smo ugotovili, da nam omenjena odločitev pravzaprav ničesar ne spremeni, zato tudi ne pričakujemo večjih sprememb.

V zvezi s sprejetjem protimonopolne odločitve, s katero je Evropska komisija prepovedala omejevanje konkurence 24 evropskim kolektivnim organizacijam, želimo namreč pojasniti, da je Evropska komisija to zadevo začela obravnavati, preden je Slovenija postala članica Evropske unije, zdaj pa so odločitev, ki v praksi Združenju SAZAS ne prinaša nič novega, tudi uradno sprejeli.

Omejevanja konkurence ni

Združenje SAZAS je skupaj z velikimi avtorskimi društvi zagovarjalo svoja stališča pred Evropsko komisijo in že na začetku je bilo ugotovljeno, da so pravila Združenja SAZAS dovolj "liberalna" in da omejevanja konkurence pri Združenju SAZAS ni. Določila o omejevanju konkurence se večinoma naslanjajo na rigorozna pravila velikih avtorskih društev, ki so njihovim članom omejevala, da bi bili lahko člani tudi drugih društev. Združenje SAZAS pa je vsa leta izredno proevropsko, saj se avtorji v Slo-

Foto: arhiv Promiko

Evropska komisija je sredi leta izdala odločbo v zvezi s postopkom na podlagi 81. člena Pogodbe ES in 53. člena Sporazuma EGP, v kateri je ugotovila kršitve, ki so jih vsebovali členi 11 (III), 1 (I) in 1 (II) vzorčne pogodbe CISAC, ter kršitev, da so kolektivne organizacije uskladile ozemeljsko omejitev za satelit, kabelsko retransmisijo in internetno uporabo, tako da je bilo dovoljenje omejeno na domače ozemlje vsake kolektivne organizacije (kar predvideva 6. člen vzorčne pogodbe). Kršitve iz členov 11 (III), 1 (I) in 1 (II) je Združenje SAZAS že odpravilo s tem, da je s sestrskimi kolektivnimi organizacijami podpisalo anekse k pogodbam o medsebojnem zastopanju. Glede ozemeljske omejitve na področju satelita, kabelske retransmisije in internetne uporabe pa se kolektivne organizacije na novo pogajajo in usklajujejo. Treba je še dodati, da nekatere pogodbe o medsebojnem zastopanju navedenih kršitev sploh niso vsebovale.

Pomembno je tudi dejstvo, da se je glede odprave kršitve iz 6. člena vzorčne pogodbe Združenje SAZAS pridružilo CISAC-u in drugim tujim kolektivnim organizacijam, ki so dne 29. septembra 2008 skupaj vložili tožbo zoper odločitev Evropske komisije. Osrednji razlog za to bi lahko strnili v dejstvo, da vključitev ozemeljskih razmejitev v vse dogovore o vzajemnem zastopanju ne predstavlja usklajenega delovanja; in tudi če bi pri ozemeljskih razmejitvah prihajalo do usklajenega delovanja, to v smislu 81. člena Pogodbe ES ne bi omejevalo konkurence.

▲ *Združenje SAZAS je vsa leta izredno proevropsko, saj se avtorji v Sloveniji lahko prosto odločajo o včlanjenju v to ali ono kolektivno organizacijo.*

veniji lahko prosto odločajo o včlanjenju v to ali ono kolektivno organizacijo. Še več, Združenje SAZAS že leta dovoljuje prestopne in tudi delne prestopne svojih članov v druga avtorska društva. Tako je veliko članov Združenja SAZAS še danes delno včlanjenih v na primer nemško društvo GEMA, italijansko SIAE, ameriško BMI

ali celo hrvaško društvo HDS-ZAMP, ohranjajo pa članstvo v Združenju SAZAS za območje Slovenije. Prav tako lahko tuji avtorji zaupajo uveljavljanje in upravljanje avtorskih pravic naši kolektivni organizaciji. K temu pa dodajmo, da se je Združenje SAZAS v poročilu Evropske komisije znašlo pravzaprav zgolj zaradi članstva v konfederaciji CISAC in članstva Slovenije v Evropski uniji. Dejstvo je, da so nekatera velika tuja evropska avtorska društva v svojih pogodbah imela določila, ki niso bila v "evropskem duhu". Pri uveljavljanju določenih

Združenje SAZAS že leta dovoljuje prestop in tudi delne prestop svojih članov v druga avtorska društva. Tako je veliko članov Združenja SAZAS še danes delno včlanjenih v na primer nemško društvo GEMA, italijansko SIAE, ameriško BMI ali celo hrvaško društvo HDS-ZAMP, ohranjajo pa članstvo v Združenju SAZAS za območje Slovenije.

Tarife za uporabo glasbe so v Sloveniji nizke

Foto: arhiv Promiko

Združenje SAZAS si bo še naprej prizadevalo za nadaljnja dogovarjanja z RTV Slovenija, ki bodo v korist glasbenim avtorjem.

Predstavniki Obrtno-podjetniške zbornice Slovenije (OZS) so sredi leta prek nekaterih medijev zavajali javnost s "primerjavami tarif SAZAS z mesečnimi tarifami primerljivih organizacij v EU", sklicujoč se na študijo Inštituta za intelektualno lastnino, d. o. o. Ob tem Združenje SAZAS poudarja, da gre za plačano študijo omenjenega inštituta, od katerega pa Združenje SAZAS na svojo prošnjo ni dobilo odgovora oziroma pojasnila, na podlagi česa je bila študija narejena.

vsebin prek spleta pa za nekatere vrste zaščite že zdaj velja, da uporabniki plačajo nadomestilo za uporabo na enem mestu za več držav. V takem primeru nadomestilo pride v Slovenijo od druge kolektivne organizacije.

Glede tiska in pravic, povezanih z zgoščenkami, pa naj omenimo, da so kompaktne plošče natisnjene v Veliki Britaniji, Nemčiji ali kjer koli v Evropi in so uvožene v Slovenijo. Tudi v takem primeru so te pravice že plačane, in sicer tam, kjer je bila CD-plošča natisnjena.

V Združenju SAZAS smo namreč pripravili preglednico, ki prikazuje pravilne zneske, ki jih v Sloveniji in sosednjih državah plačujejo za uporabo glasbe (na mesec), in iz katere je razvidno, da so tarife v Sloveniji nizke.

Glede oblikovanja tarif za uporabo avtorskih glasbenih del moramo zapisati, da je upravni odbor enotnega mnenja, da je treba tarife oblikovati glede na promet gostinskega lokala. Kot pa je znano, je v spor med Obrtno-podjetniško zbornico in kolektivno organizacijo SAZAS posegel Svet za avtorsko pravo. Izdal je namreč odločbo, po kateri naj bi uporabniki Združenju SAZAS plačevali po doseženih prihodkih. V OZS so bili nad njo presenečeni, saj, kot so zatrjevali, do zdaj nikoli ni bilo govora o takem modelu plačevanja. Z odločbo se tako ne strinjajo, Združenje SAZAS pa tudi ne v celoti – strinja se namreč z načinom obračunavanja (Svet za avtorsko pravo je dognal, da je koncept zaračunavanja glede na promet gostinskega lokala pravičen), ne strinja pa se z višino tarif (po mnenju Združenja SAZAS so 20 do 30 odstotkov preizke). Vse je trenutno na sodišču.

SAZAS in RTV Slovenija

Glede nedorečenega odnosa med Združenjem SAZAS in RTV Slovenija pa je upravni odbor enotnega mnenja, da Združenje SAZAS svojih stališč ne bo spreminjalo, saj tudi stališča RTV ostajajo nespremenjena, kar so navsezadnje pokazali tudi zadnji pogovori med predstavniki RTV Slovenija in Združenjem SAZAS. Zahteve

Pred kratkim je na sodišču potekala glavna obravnava, na kateri je sodnica predlagala preložitve poravnalnega naroka na januar 2009.

Združenja SAZAS glede sklenitve nove pogodbe med RTV in Združenjem SAZAS tako ostajajo take, kot so že ves čas, in to je tudi razlog, da je bilo Združenje SAZAS že leta 2007 prisiljeno vložiti tožbo na pristojnem sodišču. Pred kratkim je na sodišču potekala glavna obravnava, na kateri je sodnica predlagala preložitve poravnalnega naroka na januar 2009. Zato je SAZAS še naprej pripravljen na konstruktiven dialog z RTV Slovenija, ter na iz-

Primerjava višine tarif za uporabo avtorskih glasbenih del na mesec v primerljivem gostinskem lokalu v Sloveniji, Avstriji in na Madžarskem

	SLOVENIJA	AVSTRIJA	MADŽARSKA	
	glasbeni stolp, radio in TV	glasbeni stolp, radio in TV	glasbeni stolp, radio in TV	
			DO 24. URE	PO 24. URI
Tarifa za lokal, ki sprejme do 50 obiskovalcev	23,23 EUR (za lokale s popolno gostinsko ponudbo); 33,19 EUR za lokale brez popolne gostinske ponudbe)	124,71 EUR	65,72 EUR	90,52 EUR

Glede oblikovanja tarif za uporabo avtorskih glasbenih del moramo zapisati, da je upravni odbor enotnega mnenja, da je treba tarife oblikovati glede na promet gostinskega lokala.

vensodno rešitev nastale situacije. Združenje SAZAS bo, zaradi zaščite domačih in tujih glasbenih avtorjev, vztrajalo na predlogih in zahtevah, podanih v letu 1995. O njih sta se tako Združenje SAZAS kot RTV Slovenija v preteklosti že strinjala. Zato si bo Združenje SAZAS še naprej prizadevalo za nadaljnja dogovarjanja z RTV Slovenija, ki bodo v korist glasbenim avtorjem.

Foto: arhiv Promiko

Tarife za uporabo avtorskih glasbenih del je treba oblikovati glede na promet gostinskega lokala.

Nagrade za avtorje največkrat predvajanih skladb

Ob petnajstletnici Združenja SAZAS smo na redni letni seji skupščine Združenja SAZAS podelili priznanja avtorjem največkrat predvajanih skladb v obdobju od leta 1997 do 2006 na komercialnih in nekomercialnih radiih in radijskih programih RTV Slovenija. Odzivi na podelitev so bili enotni: "Človeku je všeč, da predvajajo njegove skladbe," je dejal Mojmir Sepe, Primož Pogelšek pa dodal, da je zelo zadovoljen, ker se je le nekdo spomnil take nagrade. Skratka, ob dogodku, ki je bil svojevrsten sklep ob obletnici združenja in jo je zagotovo zaznamovala vzpostavitev sistema kolektivne zaščite, je bilo čutiti zadovoljstvo. Pa tudi upanje, da to ne bo prva in zadnja podelitev nagrad, saj je to – kot so prepričani tudi "neprejemniki" – redka, če ne edina možnost in priložnost, ko tudi glasbeniki oziroma avtorji postanejo merljivi.

Vlado Kreslin

(Od višine se zvrti)

"Vsakega avtorja lahko nagrada samo razveseli, kakšnega pa tudi užalosti, ker se spomni, da se kopica njegovih skladb, ki so morda boljše od nagrajene, nikakor ne more uvrstiti v program radijskih postaj. Daleč za nami so namreč časi, ko so v arhivih radijskih postaj počivali albumi oziroma plošče in so glavni uredniki vrteli pesmi

po svojem okusu, po svojem srcu. Takrat je prišel do poslušalcev tudi zahtevnejši, drugačen komad. Danes je radijsko vrtenje stvar strategij, PR-a in marketinga. Z nekaterimi hvaljevdnimi izjemami, seveda! Nikdar nisem bil privrženec (tekmovalnih) festivalov. Glasba ni dirka, poleg tega pa so v tako ozkem okolju člani žirij pogosto v nekem odnosu do ocenjevanega. Sicer pa, ko dvakrat, trikrat na glas poveš svoje mnenje, si tako in tako zapreš pot do nagrad."

Foto: Ivan Galanti

Prejemniki priznanj in nagrad so bili: Mojmir Sepe (Zemlja pleše, Poletna noč, 1962, 1964), Andrej Šifrer (Za prijatelje, 1997), Elza Budau (Poletna noč, 1964), Dare Kaurič (Luna nad obalo, 2003), Zvone Tomac (Moje sonce, 2003), Primož Pogelšek (Moje sonce, 2003), Aleš Klinar (Od višine se zvrti, 1987) in Vlado Kreslin (Od višine se zvrti, 1987).

Mojmir Sepe

(Zemlja pleše, Poletna noč)

Foto: Ivan Galanti

"Človeku je všeč, da predvajajo njegove skladbe. Glede pesmi Zemlja pleše pa moram reči, da mi je všeč, ker so jo kar nekajkrat posodobili. Iskreno moram priznati, da sem pri sebi nekako razmišljal, da bo prav nasprotno, da bo pesem Poletna noč bolj priljubljena kot Zemlja pleše. No, tako je ... Podatkom verjamem in tudi to mi je všeč. Zelo sem zadovoljen. Navsezadnje gre za priznanje nekega minulega dela. Je pač tako, da je danes zadeve vzela v roke mlada generacija. In prav je tako."

Foto: Stane Sršen

Andrej Šifrer
(*Za prijatelje*)

“Glasbeniki imamo v primerjavi s športniki, ki jih nenehno merijo, redkokdaj priložnost biti merljivi. In podatki, na podlagi katerih smo dobili nagrade, so pač empirični zaznamki. Zato sem vesel, ker je pesem Za prijatelje zasedla mesto, na katerem pač je.”

Elza Budau
(*Poletna noč*)

Foto: Vercenc Vogel

“Veseli me, da se moja prvorojenka tako dobro drži na vseh lestvicah priljubljenosti. Poletna noč, čeprav se že bliža abrahamu, je gotovo dokaz, da Slovenci sprejmejo za svojo tudi pesem, ki ustreza najvišjim umetniškim merilom. Mislim, da se jih je dotaknila s svojo čarobnostjo, saj je intimno človeška, univerzalna, brezčasna ...”

Dare Kaurič
(*Luna nad obalo*)

Foto: osebni arhiv Dare Kaurič

“Prav poseben občutek je, da se tvoja skladba, skladba, katere avtor si, tako dobro uvrsti na lestvici predvajnosti v vsej množici nekomercialnih in komercialnih radijskih postaj. To je tudi dokaz, da te kot avtorja in skupino v celoti ne predvajajo le poklicni radijski uredniki, ampak si nas zaželi slišati predvsem poslušalci! To pa je navsezadnje moj cilj ter cilj vsakega drugega avtorja in skupine – pač igrati za poslušalce. Glede nagrade pa ...? Dobro bi bilo, če bi ocenjevanje te vrste postalo tradicionalno, saj bi avtorjem pomenilo veliko spodbudo.”

Primož Pogelšek
(*Moje sonce*)

“Prav zadovoljen sem, ker se je nekdo spomnil nagrad, saj gre za nekaj povzetek nekega obdobja. Škoda, ker se to ne dogaja pogosteje. Kakor koli, dejanje se mi zdi pozitivno, saj je nekdo nekaj naredil za avtorje tudi na – recimo temu – simbolni ravni. Skratka, super zamisel.”

Foto: Saša Kosi

Zvone Tomac
(*Moje sonce*)

“Pohvalil bi to potezo, saj tako avtorjem vliva novo voljo in jih spodbuja k delu. Pogrešam namreč, da bi tudi v Sloveniji, morda po tujem vzoru, pripravili glasbene nagrade. S tem bi navsezadnje glasbo še bolj približali ljudem in ji morda dali tudi malo resnejšo noto.”

Foto: Urban Modic

Aleš Klinar
(*Od višine se zvrti*)

“Nagrade so sicer dobrodošla zadeva; navsezadnje je tudi osebno zadovoljstvo nekaj vredno. Najbrž bi bilo povsem drugače, če bi seznam sestavljali za daljše obdobje. Glede pesmi Od višine se zvrti pa morda le toliko, da sem vesel in zadovoljen, ker je tako dolgo ostala in postala zimzelena. Vlado jo je prvi predstavil, priredba Sidharte pa je tudi naredila svoje in ji podaljšala rok trajanja.”

Foto: Ivan Galanti

Največkrat predvajane skladbe v letih od 1997 do 2006 v kategorijah 100 (radijski programi RTV Slovenija) in 110 (komercialne in nekomercialne radijske postaje) v skupnem seštevku.

1997- 2006	Zap. št.	Naslov skladbe	Skladatelji	Avtorji besedila
KATEGORIJA 100	1	ZEMLJA PLEŠE	MOJMIR SEPE	GREGOR STRNIŠA
	2	ZA PRIJATELJE	ANDREJ ŠIFRER	ANDREJ ŠIFRER
	3	POLETNA NOČ	MOJMIR SEPE	ELZA BUDAU
	4	SILVIA	ROBERT PEŠUT	ROBERT PEŠUT
	5	MED ISKRENIMI LJUDMI	MOJMIR SEPE	DUŠAN VELKAVERH
	6	TI SI SE BAL	DANILO KOCJANČIČ	DRAGO MISLEJ
	7	KO TI VSE NAROBE GRE	JOŽEF SEČNIK	JOŽEF SEČNIK
	8	ORION	IGOR JURE ROBEŽNIK	GREGOR STRNIŠA
	9	NE ČAKAJ NA MAJ	BORUT LESJAK	FRANE MILČINSKI, ml.
	10	DAN LJUBEZNI	TADEJ HRUŠOVAR	DUŠAN VELKAVERH
	11	NA VRHU NEBOTIČNIKA	IGOR JURE ROBEŽNIK	GREGOR STRNIŠA
	12	DALEČ JE ZA NAJU POMLAD	ADI SMOLAR	ADI SMOLAR
	13	KO JE NI	LUKA VUNDUK, ROK LUNAČEK	ROK LUNAČEK
	14	NA GOLICI	SLAVKO AVSENIK, VILKO OVSENIK	
	15	KO BO PRIŠEL	SERGEJ POBEGAJLO	ZVEZDAN MARTIČ
	16	VETER Z JUGA	DANILO KOCJANČIČ	DRAGO MISLEJ
	17	JULIJA	ALEKSANDER MEŽEK	ALEKSANDER MEŽEK
	18	AMERIKA	DANILO KOCJANČIČ	DRAGO MISLEJ
	19	MAMA	LOJZE SLAK	TONE PAVČEK
	20	POIŠČI ME	DANILO KOCJANČIČ	DRAGO MISLEJ
	21	ČRTA	DANILO KOCJANČIČ	DRAGO MISLEJ
	22	KAR JE RES JE RES	ENZO HROVATIN	DRAGO MISLEJ
	23	PEGASTO DEKLE	IGOR JURE ROBEŽNIK	ELZA BUDAU
	24	OD VIŠINE SE ZVRTI	ALEŠ KLINAR	VLADIMIR KRESLIN
	25	KO BOŠ PRIŠLA NA BLED	BOJAN ADAMIČ	FRANE MILČINSKI, ml.
	26	NE BOM POZABIL NA STARE ČASE	ENZO HROVATIN	MIŠA ČERMAK
	27	MI PAŠE	DANILO KOCJANČIČ	DRAGO MISLEJ
	28	EN KORAK	MARTIN ŠTIBERNIK	KARMEN STAVEC
	29	LJUBEZNI NAJIN ČAS	ZLATAN STIPIŠIČ, NENAD BELAN, ROBERT ČALETA	JANEZ ZMAZEK, ZLATAN STIPIŠIČ, ROBERT ČALETA
	30	SONCE	MARKO VOZELJ, JOŽE POTREBUJEŠ	JOŽE POTREBUJEŠ, MARKO VOZELJ
	31	SAM EN MAJHEN POLJUB	PETER LOVŠIN	PETER LOVŠIN
	32	VOZI ME VLAK V DALJAVE	JOŽE PRIVŠEK	ALEKSANDER SKALE
	33	SIVE CESTE	SAMO PIRC	IGOR POVŠE
	34	NAJ TVOJA VOLJA SE ZGODI	MIRAN FAKIN	VILJAN BERTOK
	35	LJUBEZEN IZ ŠOLSKIH DNI	TOMAŽ KOZLEVČAR	TOMAŽ KOZLEVČAR
	36	BUM BUM	MATJAŽ VLAŠIČ	URŠA VLAŠIČ, GREGA SULEJMANOVIČ
	37	VZEMI MOJO DLAN	MARTIN ŠTIBERNIK	KARMEN STAVEC
	38	SONCE	DEČO ŽGUR	DUŠAN VELKAVERH
	39	IMEJ ME VEDNO S SEBOJ	ENZO HROVATIN	ENZO HROVATIN
	40	ZAPRI OČI	MARTIN ŠTIBERNIK	KARMEN STAVEC
	41	BREZ BESED	MOJMIR SEPE	ELZA BUDAU
	42	GREVA PUNCA V JUŽNE KRAJE	PETER LOVŠIN	PETER LOVŠIN
	43	DAN NESKONČNIH SANJ	ALEŠ STRAJNAR	DUŠAN VELKAVERH
	44	KO SO LIPE CVETELE	VLADIMIR POREDOŠ	VLADIMIR POREDOŠ
	45	SONČEK JE	ZORAN PREDIN	ZORAN PREDIN
	46	ŽIVLJENJE JE	ANDRAŽ HRIBAR	DUŠAN BIŽAL, ANDRAŽ HRIBAR
	47	NIKA	SAŠA LOŠIČ	JANEZ ZMAZEK
	48	DOBER DAN	DANILO KOCJANČIČ	DRAGO MISLEJ
	49	MANDOLINA	VLADIMIR STIASNY	LEV SVETEK
	50	OBRNI SE	DANILO KOCJANČIČ	DRAGO MISLEJ

1997-
2006

KATEGORIJA 110

Zap. št.	Naslov skladbe	Skladatelji	Avtorji besedila
1	LUNA NAD OBALO	DARE KAURIČ	DARE KAURIČ
2	MOJE SONCE	ZVONIMIR TOMAC	PRIMOŽ POGELŠEK
3	OD VIŠINE SE ZVRTI	ALEŠ KLINAR	VLADIMIR KRESLIN
4	HIR AJ KAM HIR AJ GO	ALEKSANDER PEŠUT, ROBERT PEŠUT	ROBERT PEŠUT, ALEKSANDER PEŠUT
5	ALYA	ALJA OMLADIČ, TADEJ LAH	TADEJ LAH, CVETKA OMLADIČ
6	BRIZGALNA BRIZGA	DARE KAURIČ	DARE KAURIČ
7	SAMO LJUBEZEN	ROBERT PEŠUT	BARBARA PEŠUT
8	IZ PEKLA DO RAJA	JAN PLESTENJAK	JAN PLESTENJAK
9	FLUID	BOR ZULJAN	CVETKA OMLADIČ
10	DIVJE	TOMAŽ TROP	NINA VODOPIVEC
11	CELA ULICA NORI	ZVONIMIR TOMAC	DARE KAURIČ
12	KOMAR	JOŽE POTREBUJEŠ	JOŽE POTREBUJEŠ, MARKO VOZELJ
13	SAVA ŠUMI	MIHA KRALJ	SREČKO ČOŽ
14	OCEAN	TOMAŽ TROP	MARJAN PADER
15	DAN LJUBEZNI	TADEJ HRUŠOVAR	DUŠAN VELKAVERH
16	MOJA MOJA	ANDRAŽ HRIBAR	MILAN HRIBAR
17	GREH	TOMAŽ TROP	IZTOK MELANŠEK
18	DIHI Z MANO	DEJAN RADIČEVIČ, ANŽE BRESKVAR	ROK TERKAJ
19	STARA BARKA	MATJAŽ ZUPAN	MATJAŽ ZUPAN
20	UBILA SI DEL MENE	ŠTEFAN ČAMIČ	ŠTEFAN ČAMIČ
21	NE ZAMERI MI	JOHN GUTTERSWIJK, NAOMI MILKA MARTINS	JOHN GUTTERSWIJK, MATEJ HOTKO, ROK LOPATIČ, NAOMI MILKA MARTINS, LOVRO RAVBAR, IVO RIMC, LARA ŠILJEVINAC
22	SILVIA	ROBERT PEŠUT	ROBERT PEŠUT
23	LE TI	ALEŠ VOVK	SIMON MEGLIČ
24	ANGEL	TOMAŽ TROP	IZTOK MELANŠEK
25	VEDNO ZAME	POLONA KASAL, MIHA GUŠTIN	MIHA GUŠTIN
26	LEP POLETNI DAN	MARTIN ŠTIBERNIK	KARMEN STAVEC
27	NA GOLICI	SLAVKO AVSENIK, VILKO OVSENIK	
28	OMAMA	BOR ZULJAN	GREGA ARBITER
29	STAY FOREVER	SIMON GOMILŠEK	DIANA LEČNIK
30	ODPELJI ME	ZVONIMIR TOMAC	PRIMOŽ POGELŠEK
31	OD LJUDI ZA LJUDI	JOSEPH NZOBANDORA	TOMI MEGLIČ, MARKO GREGORČIČ, JOSEPH NZOBANDORA
32	5 MINUT MI DAJ	NATALIJA GERŽINA	NATALIJA GERŽINA
33	USTAVIL BI ČAS	MATJAŽ ZUPAN	MATJAŽ ZUPAN
34	VZEMI VSE	DARE KAURIČ	DARE KAURIČ
35	LAHKO SEM SRCE	TOMAŽ TROP	DRAGO MISLEJ
36	ZATE	MARTIN ŠTIBERNIK	SIMON MEGLIČ
37	BICIKL	JOŽEF SEČNIK	JOŽEF SEČNIK
38	STOP	OMAR NABER	URŠA VLAŠIČ
39	POJDI Z MENOJ	ALEŠ KLINAR	ANJA RUPEL
40	JE TREBA DELAT	ADI SMOLAR	ADI SMOLAR
41	DOBRA VILA	TOMAŽ TROP	IZTOK MELANŠEK
42	VSE KAR SI ŽELIŠ	OMAR NABER	OMAR NABER, RENATO VOLKER
43	VSE KAR MAM	DEJAN RADIČEVIČ, ANŽE BRESKVAR	ROK TERKAJ
44	HOTEL MODRO NEBO	DARE KAURIČ	DARE KAURIČ
45	LEDENA PTICA	MATJAŽ ZUPAN	MATJAŽ ZUPAN
46	U KAKA RITKA	ZORAN TUCIČ	ZORAN TUCIČ
47	KRASEN DAN	OMAR NABER	OMAR NABER
48	RING	TOMI MEGLIČ	TOMI MEGLIČ
49	ZEMLJA PLEŠE	MOJMIR SEPE	GREGOR STRNIŠA
50	NIKA	SAŠA LOŠIČ	JANEZ ZMAZEK

Lastni interesi pred avtorskimi pravicami?

Fotografije: Sandrine Muscarella

▲ Udeleženci druge razprave.

S sodelavko Karmen Toni sva se oktobra letos kot predstavnici Združenja SAZAS udeležili konference o izzivih avtorske zaščite na področju interneta. Tema je aktualna, saj je splet postal svojevrstni divji zahod glede avtorske zaščite. Vzrokov za take razmere je več: prvič gre za razmeroma mlado področje, ki se hitro razvija in spreminja, in drugič, splet vsebuje neomejeno število spletnih strani, ki jih je skoraj nemogoče nadzorovati.

Zaradi nenehnih spreminjajočih se poslovnih modelov, novih načinov uporabe in prodaje glasbe pravila avtorske zaščite zaostajajo za uporabo glasbenih del, kar ni niti v interesu uporabnikov, ki bi radi hitro in učinkovito pridobili dovoljenja za uporabo avtorsko zaščitene del, niti v interesu imetnikov avtorskih pravic in kolektivnih organizacij, ki avtorske pravice upravljajo in jih uveljavljajo.

Sklep konference je, da gre pri uveljavljanju avtorskih pravic na spletu za precej velik in zapleten problem, vendar pa se udeleženec konference ne more otresti občutka, da uporabniki in založniki problem zaščite avtorskih pravic v spletu izkoriščajo za svoje interese pod krinko skrbi za avtorske pravice.

Na konferenci je bilo več odmevnih govornikov, ki so odprli veliko zanimivih tem, prav tako je bil očiten prepad med mnenji udeleženih avtorjev, kolektivnimi organizacijami na eni ter uporabniki in velikimi založniki na drugi strani.

Olivier Bomsel, eden večjih poznavalcev digitalne ekonomije, je na začetku srečanja predstavil francoski model oziroma predlog modela zakona, po katerem naj bi izdelali sistem za nadzor uporabe interneta za nelegalno pridobivanje datotek posameznikov na spletišču. Ta model namreč predvideva t. i. sistem treh prekrškov. Če posameznik nelegalno pridobiva avtorsko zaščitene datoteke, najprej prejme dve opozorili nadzornega organa, ki preverja posameznikovo uporabo spleta. Po tretjem prekršku oskrbnik internetnega omrežja posamezniku odvzame dostop do spleta in mu ga prepove uporabljati.

Na konferenci se je pokazal prepad med zamislimi založnikov in uporabniki avtorskih del ter med udeleženimi avtorji in kolektivnimi organizacijami, ki avtorjeve pravice zastopajo.

Pia Raug

Evropski parlament se s tem zakonom sicer ni strinjal, mu je pa dodal predlog dopolnila, v katerem med drugim odklop interneta ne bi bil mogoč brez potrditve sodnega organa. Dan pred konferenco je francoski predsednik Sarkozy na predsednika Evropske komisije Barrosa naslovil pismo, v katerem Evropsko komisijo opozarja, naj ne sprejme predlaganega amandmaja Evropskega parlamenta.

Osrednja govornica prvega dela konference je bila Viviane Reding, evropska komisarka za informacijsko družbo in medije. Poudarila je, da so pri reguliranju avtorske zaščite na spletu pomembna medsebojna pogajanja, dogovori vseh strank v postopku, prav tako pa ne bi smeli pozabiti na posamezne uporabnike spleta, torej na končne uporabnike. Osredotočila se je tudi na nove možnosti, ki jih splet ponuja, ter pozivala k razvijanju novih poslovnih modelov na spletu, potrebnih za vnovično vzpostavitev ravnotežja med uporabo avtorskih del in njihovo avtorsko zaščito.

Prepad med založniki in uporabniki avtorskih del

V drugem delu, ki je bil s stališča kolektivnega uveljavljanja avtorskih pravic zanimivejši, se je spet pokazal prepad med zamislimi založnikov in uporabniki avtorskih del ter med udeleženimi avtorji in kolektivnimi organizacijami, ki avtorjeve pravice zastopajo. Govorniki Chris Ancliff, predstavnik založbe EMI, Mar-

Olivier Bomsel, eden boljših poznavalcev digitalne ekonomije, je na začetku srečanja predstavil francoski model oziroma predlog modela zakona, po katerem naj bi izdelali sistem za nadzor uporabe interneta za nelegalno pridobivanje datotek posameznikov na spletišču. Ta model namreč predvideva t. i. sistem treh prekrškov. Če posameznik nelegalno pridobiva avtorsko zaščitene datoteke, najprej prejme dve opozorili nadzornega organa, ki preverja posameznikovo uporabo spleta. Po tretjem prekršku oskrbnik internetnega omrežja posamezniku odvzame dostop do spleta in mu ga prepove uporabljati.

got Daly, direktorica Music Choice, Christian Hauptmann, predstavnik skupine RTL, Eric Baptiste, generalni direktor konfederacije CISAC in glasbena avtorica Pia Raug, predsednica danskega društva skladateljev jazz, rock in folk glasbe, so prihajali z različnih področij uporabe in zaščite avtorskih del.

V razpravi je postalo jasno, da gre za dva zelo nasprotujoča si tabora. V enem sta bila "najglasnejša" Christian Hauptmann in Margot Daly. Oba sta dokaj naravnost napadala osnovno zamisel kolektivnega uveljavljanja avtorskih pravic, kolektivnim organizacijam

Evropska komisarka za informacijsko družbo in medije je poudarila, da so pri reguliranju avtorske zaščite na spletu pomembna medsebojna pogajanja, dogovori vseh strank v postopku, prav tako pa ne bi smeli pozabiti na posamezne uporabnike spleta, torej na končne uporabnike.

pa očitala, da imajo previsoke stroške administracije in avtorjem ne ponujajo možnosti izbire, katera kolektivna organizacija bo zastopala njihove pravice. Eric Baptiste je nato precej hitro razgalil te napade in pojasnil, da gre zlasti za to, da uporabniki že nekaj let želijo odpravo kolektivnih organizacij, namesto njih pa uvesti neposredno zastopanje avtorjev, kar bi pomenilo, da bi avtorji namesto kolektivne organizacije, ki uveljavlja njihove avtorske pravice, imeli dva ali tri večje založnike, ki bi opravljali enako delo.

Uveljavljanje avtorskih pravic na spletu je zapleteno

Pravice avtorjev je zagovarjala tudi avtorica Pia Raug, ki je upoštevala stališča Erica Baptista in

▲ Vivienne Reding

konfederacije CISAC. Poudarila je, da gre med idejo avtorske pravice in idejo copyrighta za precejšnjo razliko, in dodala, da je zadovoljna s kolektivnim uveljavljanjem svojih pravic. Je pa izpostavila, da bi dovoljenja, ki bi jih izdajali založniki, pomenila konec raznolikosti glasbe na trgu in da bi izdajo dovoljenj prevzele tri velike založniške hiše, uporabniki pa bi uporabili

zapleten problem, vendar pa se udeleženec konference ne more otresti občutka, da uporabniki in založniki problem zaščite avtorskih pravic v spletu izkoriščajo za svoje interese pod krinko skrbi za avtorske pravice. Dejstvo je, da imajo kolektivne organizacije administrativne stroške, vendar bi jih imeli z uveljavljanjem avtorskih pravic tudi založniki. Po

▲ Eric Baptiste

Pia Raug je dejala, da ne razume očitkov o monopolu kolektivnih organizacij, saj se že od nekdaj vsak avtor lahko sam odloči, katera evropska oziroma svetovna kolektivna organizacija ga bo zastopala.

samo njihova dela, saj bi tako najlažje in najceneje prišli do dovoljenja za uporabo. Zato bi to pomenilo tudi konec uporabe del alternativnih manjših glasbenikov – predstavnikov kulturne dediščine Evrope. Izpostavila je tudi, da ne razume očitkov o monopolu kolektivnih organizacij, saj se že od nekdaj vsak avtor lahko sam odloči, katera evropska oziroma svetovna kolektivna organizacija ga bo zastopala. Raugova tudi ne razume, kako bi nova ideja izdaje direktnih dovoljenj treh velikih založnikov pomenila manjši monopol, kot ga zdaj očitajo 27 evropskim združenjem. Sklep konference je, da gre pri uveljavljanju avtorskih pravic na spletu za precej velik in

naši zakonodaji stroške kolektivne organizacije, ki jih ni dovoljeno preseči, vnaprej sprejema skupščina te kolektivne organizacije. Direktna dovoljenja, ki bi jih dajali založniki, ne bi avtorjem pri višini stroškov, ki se ustvarjajo z zaščito njihovih pravic, dopuščali nobene besede.

*Petra Fleischman
vodja službe za dokumentacijo
in repartitijo mehaničnih pravic*

*Več o govornikih konference in o skrajšanih vsebinah njihovih govorov je na spletni strani
<http://conferences.euobserver.com/wildwestweb/index/>.*

Služba za "obdelavo" prireditev

Foto: arhiv Združenja SAZAS

Po vsakoletnem obračunu je veliko vprašanj o neizplačanih prireditvah. Zato smo se odločili, da vam predstavimo delo v službi za percepcijo.

Služba za percepcijo je odgovorna za pridobivanje novih uporabnikov, evidentiranje prireditev, izdajanje dovoljenj za uporabo glasbenih del v prostorih, dostopnih javnosti, za zaračunavanje avtorskega nadomestila v skladu s Pravilnikom o javni priobčitvi glasbenih del in za pridobivanje sporedov izvedenih del na posameznih prireditvah. Redno spremlja in ugotavlja različne vrste uporabe glasbenih del, pa tudi obvešča uporabnike o dolžnostih, ki izhajajo iz naslova materialnih avtorskih pravic. Da bi se izognili sporom, je uporabnikom na voljo za najrazličnejša vprašanja v zvezi s postopki za pridobivanje dovoljenj, ki jih izdaja Združenje SAZAS.

Kot je večini znano, si mora vsak organizator skladno z Zakonom o avtorski in sorodnih pravicah (ZASP) pred prireditvijo pridobiti dovoljenje Združenja SAZAS za uporabo del iz njegovega repertoarja. Na podlagi izpolnjenih obrazcev, ki nam jih mora organizator posredovati v 15 dneh po prireditvi, uporabniku izstavimo račun, in ko je plačan, se avtorjem skladb, ki so bile izvedene na posamezni prireditvi, izplača avtorski honorar.

Avtorski honorar se izplačuje enkrat letno, običajno junija za preteklo leto. V izplačilo so zajete vse prireditve, ki izpolnjujejo merila za izplačilo; da so plačane najkasneje do določenega dne, da imajo plačane prireditve

sporede izvedenih del in da so nad limitom, ki upravičuje stroške obdelave. Merila za splošni obračun, katerega del je tudi statistični vzorec, na predlog odbora za zaščito avtorskih pravic (OZAP), potrdi upravni odbor Združenja SAZAS.

Uporabniki ZASP redko spoštujejo

Dejstvo je, da le približno 15 odstotkov uporabnikov spoštuje ZASP in upošteva vsa določila, zato na Združenju SAZAS nastajajo precejšnji dodatni stroški, ker želimo po svojih najboljših močeh evidentirati čim več prireditev vseh glas-

benih zvrsti in si pridobiti podatke za izstavitev računa in sporede izvedenih del. Stroški, ki pri tem nastajajo, so dostikrat večji od prihodkov. Do konca oktobra 2008 smo – na primer – evidentirali več kot 10.000 prireditev.

Ob tem ne smemo pozabiti na referente, ki uporabljajo vse razpoložljive vire, poleg tega imamo na terenu zastopnike, ki hodijo po vsej Sloveniji. Zbrane dokaze uporabimo pri pravnih postopkih proti kršiteljem.

Vendar kljub vloženemu trudu, da bi vsi avtorji, katerih dela so bila javno izvajana, bili deležni plačila, ni vedno tako. Zakaj? Predstavimo tri primere.

Prvič: prireditve je evidentirana, vendar kljub naši prošnji ne prejmemo ne osnov za obračun avtorskega honorarja, ne sporeda izvedenih del. Organizatorje opominjamo, jih prijavljamo na tržno inšpekcijo, pri nespornih dokazilih pa vlagamo tožbe z zahtevo po dodatni civilni kazni.

Drugi primer je, ko prireditve ni plačana in hkrati nismo prejeli sporeda izvedenih del. Organizatorje opominjamo in prijavljamo na tržno inšpekcijo, vlagamo izvršbe in v posameznih primerih tudi tožbe.

Tretjič: prireditve je sicer plačana, vendar nismo prejeli sporeda izvedenih del. Proti organizatorjem lahko ukrepamo skladno z zakonom.

Kaj stori tržna inšpekcija?

Na podlagi pritožb avtorjev preverimo, ali imamo evidentirane vse prireditve, ki jih v pritožbi avtorji navajajo, vendar brez ustreznih podatkov o organizatorju in brez dokazil ne moremo ukrepati drugače, kot da pošljemo prošnjo organizatorju in čakamo na njegov odziv.

Avtorski honorar se izplačuje enkrat letno, običajno junija za preteklo leto. V izplačilo so zajete vse prireditve, ki izpolnjujejo merila za izplačilo.

Leta 2008 smo na tržno inšpekcijo posredovali kar nekaj prijav proti kršiteljem (približno 1300). Tržna inšpekcija je v nekaterih primerih ukrepala, kaznovala kršitelja in nas o tem obvestila, v še več primerih pa nismo prejeli povratne informacije.

K temu bi dodali samo še to, da mora Tržni inšpektorat Republike Slovenije (TIRS) skladno z ZASP poleg prijave o kršitvah tega zakona tudi sam iskati kršilce in preprečevati kršitve ZASP na področju javnih prireditev po svojih najboljših močeh.

Tudi država bi se morala zavedati, da so avtorji in nosilci avtorskih pravic davkoplačevalci, in bolj ko bi bila država učinkovita pri avtorski zaščiti, več davka bi si pridobila. Ob tem naj navedemo Veliko Britanijo, v kateri intelektualna lastnina predstavlja približno 10 odstotkov BDP.

*Karmen Toni
kontroling službe za percepcijo
in službe za dokumentacijo
in repartitijo mehaničnih pravic*

Kako za avtorje skrbijo Britanci

Letos spomladi je britansko društvo za zaščito glasbenih avtorskih pravic (MCPS-PRS Alliance) organiziralo srečanje, na katerem so predstavili proces dela PRS (Performing Right Society), od registracije avtorjev in njihovih del, dokumentacije del in obračuna avtorskega honorarja do načina pobiranja nadomestil za avtorski honorar od različnih uporabnikov.

Priporočam velikega društva z Združenjem SAZAS je malodane nemogoča. Zaradi veliko zaposlenih in razdelitve dela na posamezna področja dela imajo poslovne prostore na več lokacijah. Zanimivo je, da ima britanska organizacija samo za vnos podatkov o glasbenih delih zaposlenih 79 vnašalcev, medtem ko Združenje SAZAS skoraj polovico manj zaposlenih in nekaterimi zunanji sodelavci opravi vse svoje delo.

Zgledno sodelovanje

Sodelovanje med PRS in uporabniki je na precej višji ravni kakor v Sloveniji. RTV-organizacija tedensko ali mesečno v elektronski obliki sporočajo natančne podatke o uporabljeni glasbi. Na podlagi neodvisnih statistik PRS uporablja vzorce za obdelavo teh podatkov. Oblikovani so za 350 radijskih in 250 televizijskih postaj, način vzorčenja pa je v obdelavi manjšega števila dni, in sicer povprečno 35 dni v letu glede na plačilo RTV-organizacije – za BBC obdelajo vse dneve, za MTV VB obdelajo 75 dni, za manjše RTV-postaje pa samo štiri dni na

Foto: arhiv Združenja SAZAS

MCPS-PRS si močno prizadeva za izboljšanje tehnoloških rešitev, standardov in podobno. Posledično to pomeni pravočasno in pravilnejše poročanje od uporabnikov, za društvo pa manj ročnega dela in več samodejnosti.

leto. V primeru 10 odstotkov obdelanih programskih podatkov radia BBC izplačajo 4000 upravičencev, pri 100-odstotni obdelavi pa 7100; pri tem 80-odstotnem zvišanju števila upravičencev pa ti prejmejo samo 1,4 odstotka denarja.

Sistem, ki deluje

PRS prav tako uporablja vzorce za izplačilo avtorskih honorarjev za javna izvajanja, ko gre za glasbo v lokalih, klubih in podobno. Pobrano nadomestilo obračunajo po statističnih izračunih o uporabi glasbe različnih RTV-postaj. Sporedi izvedenih del se v celoti obdelajo le za koncerte, ostala nadomestila se obračunajo vzorčno na podatkih RTV-postaj na podlagi ocene vrste uporabe glasbe v določenih lokalih.

*Metka Paš
vodja službe za dokumentacijo
in repartitijo malih pravic*

Domači Trio

Živimo v času, ko se polovica ljudi trudi, da bi delala vse prav in po predpisih, druga polovica pa jo pri tem onemogoča. Kako potem živeti v sožitju, kako bivati v okolju, da bomo vsi zadovoljni, da bo volk sit in koza cela? Težko. Morda se odgovor skriva v pričujočih treh zgodbah.

Prva zgodba: večni funkcionarji

So. Vsevedni in edino zveličavni. Izvoliti so se dali že na vse, čisto vse mogoče funkcije v raznovrstnih glasbenih združbah. Obljublja jo med in mleko, a na koncu še za pošten kozarec vode ni. Vsak hip so pripravljeni prevzeti kakršno koli funkcijo, ob najmanjšem poku užaljeno odstopijo za vedno, a glej ga šmenta, že v naslednjem hipu skozi stranska vrata, okno ali najmanjšo mišjo luknjo ponovno korajžno zajahajo staro sedlo pri koritu. Svoje "izjemne zasluge", na primer pisanje mejlov, si dajo izplačati v enkratnem znesku, ki je višji, kot bo znašalo njihovo nadomestilo iz naslova pripadajoče pravice za vse življenje. Že rodili so se najpametnejši, so pošteni in transparentni, a žal le zase. Ostali upravičenci, s katerih pravico upravljajo, nimajo od tega popolnoma nič. Se opravičujem. Par funkcionarčkov nižjega ranga, ki se dajo podkupiti iz promocijskih sredstev, dobi nekaj drobtin, dokler so uporabni. Potem jih zelo transparentno preprosto zavržejo.

Foto: Ivan Galanti

▲ Janez Hvale

Druga zgodba: glasbenik

Največkrat zlorabljen beseda. Glasbenik je skladatelj, avtor glasbe, besedil ali priredb, učitelj, profesor, učenec, dijak ali študent glasbe, instrumentalist, vokalni solist, ljubiteljski pevec ali godec, menedžer ali poslovnež, ki si je skladno s pravnim redom kupil del pravice, in celo nadobudni računalničarji, ki preprosto spuščajo muziko iz računalnika in zraven kaj porecitrirajo ali celo poizkušajo zapeti. Interesi vseh navedenih so več ali manj diametralno nasprotni. In potem to pisano združbo

v medijih s pridom izkoriščajo pisuni, lačni informacij in bombastičnosti rumenega tiska. Oni iz **prve** zgodbe jim seveda veselo prodajajo buče in manipulirajo z enim od zgoraj navedenih, ki v kontekstu neke zgodbe s samo zgodbo nima nič. Če je namreč govora o eni izmed pravic, bi po logiki o njej morali govoriti tisti, ki to pravico imajo. V normalnem svetu namreč velja, da o pridelavi krompirja sprašujejo kmeta in ne klovn iz cirkusa, razen če transparentnost zahteva take odgovore, ki jih je zmožen o predmetnem dati samo klovn. Itak.

Tretja zgodba: odrešitev

Gospoda, zaboga, pustite nas pri miru. Nočemo transparentnosti po vašem izboru. Nočemo golobov na strehi, ampak vrabce v roki. Nehajte nas bombardirati z grafikoni, preglednicami in obljubami. Dajte nam samo tisto, kar nam pripada. Pripadajoči del nadomestila po uporabi in

ne po teoriji enakih želodcev iz preživelega sistema. Zakaj je vsakomur iz **druge** zgodbe popolnoma jasno, da so cene nastopov posameznih izvajalcev različne skladno s popularnostjo, ki je seveda rezultat dobrega dela, znanja itd. Za nadomestilo iz pravice, ki mora biti ovrednotena z istimi vatli, pa se jim zdi bolje, da vsak dobi nekaj. Od koga že? Jasno od tistih, ki imajo znanje, delovne navade in so uspešni. Če poenostavimo; vrhunska petčlanska skupina zasluži za svoj nastop 5000 evrov, lokalni popevkar pa 50. Vse skupaj vržemo v isti koš in tako vsi dobijo enak delež, kar znese približno 842 evrov na vsakega. Lepo, kaj ne. Toda ne za člane benda, ki bi morali dobiti vsak po 1000 evrov, za popevkarja pač! Če je vam tako prav, nam ni! Zgolj v vednost, ravnanje in odrešitev.

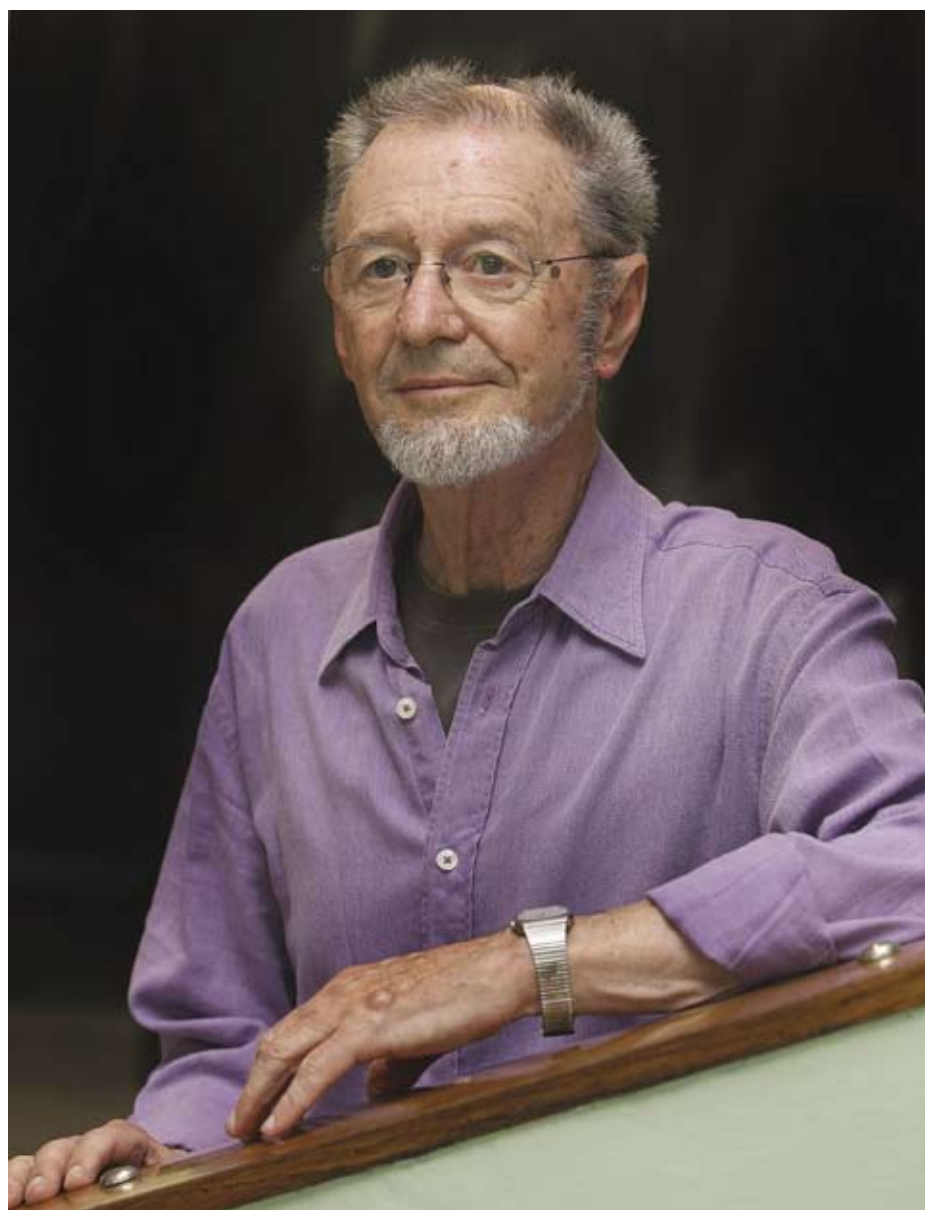
Janez Hvale

Za prepoznavnost se je treba boriti

JANEZ GREGORC

O Janezu Gregorcu najbrž ni treba na dolgo in široko pisati. Vemo, kdo je in kaj dela. Z njim bi se dalo na dolgo in široko razpravljati o današnjem času oziroma o tem, kam umestiti eno njegovih največjih ljubezni, če že ne največjo – jazz glasbo. "Vem, kam bi jo umestil, kam pa v resnici spada, je stvar stanja duha tega naroda," pikro odgovori slovenski skladatelj, ki je leta 1963 na Akademiji za glasbo v Ljubljani končal študij kompozicije in se izpopolnjeval na Berklee College of Music v Združenih državah Amerike.

Janez Gregorc je eden izmed pionirjev slovenskega jazza, o tem ni dvoma. Zaslovel je z glasbo za film Žica, za suito z istim naslovom je leta 1992 prejel nagrado Prešernovega sklada. Njegovo razmišljanje o jazzu je realno, na trenutke pikro. "Kam je jazz umeščen v resnici, je stvar stanja duha tega naroda. Začne se pri vzgoji, od vrtca do univerze. Ljubljana je univerzitetno mesto, kjer se šolajo in razvijajo prihodnji

Fotografij: arhiv Promiko

Janez Gregorc: "Zame je nagrada že védenje, da so ljudje o meni razmišljali. Navsezadnje je vseeno, ali je ljudem približala moje delo nagrada ali kaj drugega – vesel sem, da je moje delo prišlo do njih."

**“Ljubljana premore
svoje kultno
prizorišče, ‘naš
Village Vanguard’,
to je Jazz klub
Gajo.”**

intelektualci, zato bi od njih pričakoval višjo intelektualno raven tudi glede prepoznavanja glasbe. Težko se sprijaznim s tem, da bi intelektuallec dojemal glasbo zgolj kot zvočno kuliso ali zabavo.

Mislim, da jo mora vzeti kot zvrst, ki je vsaj enakovredna njegovi študijski smeri. Če bi jo, bi imel jazz v Sloveniji veliko več poslušalcev,” pravi Gregorc, ki je s svojimi skladbami na slovenski sceni zelo razpoznaven.

Uspeh pride, ko ga najmanj pričakuješ

Tudi o mlajši generaciji ima svoje mnenje. “Mladi so že po definiciji zelo prodorni, skoraj agresivni, vendar opažam, da imajo premalo poguma in vztrajnosti, da bi se dokopali do svojega pravega jaza – vsaj kar zadeva avtorstvo. Za prepoznavnost se je treba boriti in to predvsem s samim seboj! Treba je imeti tudi veliko samozavesti, da stojiš za svojim delom in predvsem slediš svojemu talentu, brez špekulacij. Nikoli ne veš, ali

▲ *“Opažam, da imajo mladi premalo poguma in vztrajnosti, da bi se dokopali do svojega pravega jaza – vsaj kar zadeva avtorstvo,” pravi Janez Gregorc.*

“Za prepoznavnost se je treba boriti in to predvsem s samim seboj! Treba je imeti tudi veliko samozavesti, da stojiš za svojim delom in predvsem slediš svojemu talentu, brez špekulacij. Nikoli ne veš, ali imaš prav ali ne, to pokaže šele čas.”

©

“Če me sprašujete, ali si Ljubljana kot evropska prestolnica zasluži kak jazz klub več, moram odgovoriti, da si ga v prvi vrsti zaslužijo naši glasbeniki! Zaslužijo pa si tudi enakovredno kakovostne kritike, ki bodo to dogajanje prepoznali in ga znali predstaviti ljudem tako, da bodo vedeli, kdo smo in kaj vse premoremo. Šele potem si bo Ljubljana kot evropska prestolnica končno zaslužila umetnike, ki jih ima.”

imaš prav ali ne, to pokaže šele čas. Ker pa se nam danes zdi, da imamo premalo časa, je pač tudi rezultat temu primeren. Uspeh

pride takrat, ko ga najmanj pričakuješ, na to pa se nikomur ne ljubi čakati.” Janez Gregorc je dobitnik nagrade Prešernovega sklada in Kozinove nagrade. Na vprašanje, ali slovensko glasbeno prizorišče potrebuje glasbene nagrade, v katerih bi bil jazz – razumljivo – enakovredno zastopan z drugimi glasbenimi zvrstmi, pa pravi: “Vsekakor je jazz pri nagradah diskriminiran, zato sem toliko bolj vesel, da je bila ta zvrst pri meni opažena. Zame je nagrada že vedenje, da so ljudje o meni razmišljali. Navsezadnje je vseeno, ali je ljudem približala moje delo nagrada ali kaj drugega – vesel sem, da je prišlo do njih.” S skladateljem pogovor nanese tudi na Ljubljano,

evropsko prestolnico, ki je najbrž ena redkih, ki ima sam samcat jazz klub.

Prepričan je, da bi si Ljubljana absolutno zaslužila kakšen jazz klub (poleg obstoječega Gajo), v katerem bi na svoj račun prišli mladi avtorji, mladi izvajalci in seveda ljubitelji ... pa tudi profesionalni glasbeniki! “Jazz je namreč zvrst, ki zahteva medsebojno komuniciranje in izmenjavanje glasbenih misli. Je živa glasba in pravzaprav edina živa umetnost danes. Zato so v drugih mestih jazz klubi prave mestne znamenitosti, lahko bi rekli kar kulturna prizorišča. Pomislite na Blue Note, Village Vanguard v New Yorku ali Ronnie Scott Club v Londonu. To so klubi, ki so gostili najbolj priznane jazzovske glasbenike, na kar so

ponosni. To je njihova kulturna dediščina in njihov ponos. Hvalimo se z najstarejšim jazz festivalom v Evropi, naših odličnih glasbenikov pa tam skoraj ne zasledimo.”

Ljubljana, jazz klub, glasbeniki

Janez Gregorc tudi meni, da je ta vrst zelo malo zastopana v radijskem programu. “Predvsem pa se premalo snema, še zlasti če upoštevamo močan preboj mladih glasbenikov, nabitih z energijo in znanjem, pridobljenim na številnih evropskih in ameriških akademijah. Naloga kritikov je, da prepoznajo tisto, kar je kakovostno

Janez Gregorc je eden izmed pionirjev slovenskega jazz, o tem ni nobene dvoma. Zaslovel je z glasbo za film Žica, za suito z istim naslovom je leta 1992 prejel nagrado Prešernovega sklada.

in obetajoče.” Po Gregorčevem prepričanju so obdobja, ko kritiki prepoznajo kakovost in obetavnost, in prav tej kakovosti in obetavnosti bi morali omogočiti, da avtorji snemajo, nastopajo na koncertih, igrajo v jazz klubih!

“Ljubljana premore svoje kultno prizorišče, ‘naš Village Vanguard’ – to je Jazz klub Gajo. Količina dogodkov najvišjega kakovostnega razreda, ki so se zvrstili v omenjenem klubu od njegove ustanovitve, bi bila v čast kateri koli svetovni prestolnici! Kaj pa pri nas? Že nekaj let se bori s preživetjem, zdaj pa mu grozi celo zaprtje in odvzem lokacije. Naša dolžnost je, da taka prizorišča ohranjamo, ker je to naša kulturna dediščina. Zavedati se moramo, da si svojo kulturno dediščino ustvarjamo vsak dan in da to niso le grablje in harmonika, temveč tudi vrhunska glasbena srečanja, antologijski soli, tista čisto posebna atmosfera, ki nastane ob srečanju Velikih! Če me sprašujete, ali si Ljubljana kot evropska prestolnica zasluži kak jazz klub več, moram odgovoriti, da si ga v prvi vrsti zaslužijo naši glasbeniki!

Zaslužijo pa si tudi enakovredno kakovostne kritike, ki bodo to dogajanje prepoznali in ga znali predstaviti ljudem tako, da bodo vedeli, kdo smo in kaj vse premoremo. Šele potem si bo Ljubljana kot evropska prestolnica končno zaslužila umetnike, ki jih ima.”

Želim le ustvarjati glasbo

Bil je jesenski večer. Vendar ne povsem običajen. Pred ljubljansko Festivalno dvorano sta se zbrali kakšni dve stotnji povabljenec Aleksandra Mežka. Mladeniča, ki je nedavno praznoval šest desetletij življenja in dobra štiri desetletja aktivnega glasbenega življenja. To, kar nekateri zatrjujejo, da je Aleksander Mežek dal slovenski popkulturi dve pomembni stvari, in sicer zelo avtorsko poslovenjeno različico skladbe Johna Denverja Siva pot in izraz za frizuro frufu, seveda, ne drži povsem. Dal je namreč veliko veliko več.

ALEKSANDER MEŽEK

Foto: Jan Tomazin

Aleksander Mežek je nedavno praznoval šest desetletij življenja in dobra štiri desetletja aktivnega glasbenega življenja.

Aleksander Mežek je od takrat izdal veliko albumov v slovenščini in angleščini, nekaj pa tudi v srbohrvaščini. Napisal eno najkrhkejših balad v slovenski popularni glasbi – Julija – album Podarjeno srcu pa je tako in tako del slovenskega prostora. V svoji karieri je redno izdajal albume in med domačimi (takrat še jugoslovanskimi) avtorji požel precej zavisti, kajti bil je eden redkih, ki je uspel tudi v tujini. Imel je pogodbo s tujo založbo, snemal albume v angleščini za tuje trge, njegove skladbe, ki jih je v Veliki Britaniji skladal pod imenom Aleksander John, je snemal celo legendarni britanski poprocker sir Cliff Richard. In prijatelj je v tujini imel Mežek vedno na pretek. Vendar je to neka povsem druga zgodba. Njegova zgodba je zajeta v svojevrstni dokumentarec z naslovom Izza zavese/Aleksander Mežek in sir Cliff Richard v pogovoru.

© **Šest desetletij, poslovenjena različica skladbe Johna Denverja Siva pot in izraz za frizuro frufu ...**

“Nisem pričakoval, da se bom v teh letih še vedno ukvarjal z glasbo. Začelo se je s Pokaži kaj znaš, nato številne poti s kitaro, postajalo je vse lepše in lepše in zdaj kaže, da še nekaj časa ne bo konec. Navsezadnje so pred mano še nekateri, ki so stari sedemdeset, pa igrajo

“Nisem pričakoval, da se bom v teh letih še vedno ukvarjal z glasbo. Začelo se je s Pokaži kaj znaš, nato številne poti s kitaro, postajalo je vse lepše in lepše in zdaj kaže, da še nekaj časa ne bo konec. Navsezadnje so pred mano še nekateri, ki so stari sedemdeset, pa igrajo rock-and-roll, kar pomeni, da igranje ni nič kaj nenavadnega.”

© rock-and-roll, kar pomeni, da igranje ni nič kaj nenavadnega. No, vmes pa je bilo več kot dvajset samostojnih plošč, nekaj v Angliji, nekaj pri nas ... Sicer pa je bila moja edina ambicija, želja, da se iz (obljubljene) Anglije vrnem s ploščo in jo pokažem svojim v Žirovnici. No, se je pa vse skupaj obrnilo povsem drugače.”

© **Siva pot: prvi honorar iz naslova avtorskih pravic. Kako ste zapravili ta denar?**

“Sivo pot sem posnel leta 1974, ko sem slišal različico Olivie Newton John. Spomnila me je na Gorenjsko, pa na Prešernove verze. Ko sem odhajal domov, sem kupil note in napisal slovensko različico. In to je to. Povsem naključno je bila Olivia Newton John del menedžmenta, ki je “pokrivala” Cliffa Richarda in Shadowse, no, in zgodilo se je, da sem jo zaigral. Tisti, ki so jo slišali, so rekli, naj jo posnamem, poskrbeli, da sem postal uradni soavtor slovenske različice. Takrat je bila še

Jugoslavija, bil sem član Sokoja, Siva pot je postala hit (izdala jo je založba Helidon), prijavili smo jo na Sokojo, na podlagi točk sem po dveh letih od Sokoja (pravzaprav sem denar dobil od agencije PRS, ki je v mojem imenu od Sokoja pobirala tantieme) dobil ček za en funt. Ga imam še zdaj, nikoli ga nisem unovčil!”

© **Navajeni ste “pobirati” tantieme, avtorske pravice, na naš, slovenski način in na angleški način. Je mogoča kakšna primerjava?**

“Mislim, da je SAZAS zelo podobno oblikovan kot PRS in tudi ubrali so zelo podoben način pobiranja denarja. Je pa res, da pri nas zelo dolgo ni bilo navade, da je treba za predvajanje nekaj plačati. Mimogrede, spominjam se primera s Portugalske, kje je tudi izšla moja plošča Podarjeno srcu; tam je bilo leta 1991 ustavljeno predvajanje vse tuje glasbe, ker niso imeli teh stvari urejenih. In brez tuje glasbe so ostali vse do tlej, dokler parlament tega ni uredil ...”

© **Redno ste izdajali albume – do zdaj jih je, vsaj mislim, skoraj 30 – in poželi med domačimi (takrat še jugoslovanskimi) avtorji precej zavisti (eni redkih, ki ste uspeli v tujini ...). Kako ste se takrat borili proti zavisti in ali menite, da je zavist še vedno stalnica na naši sceni?**

“Brez pomena se je ozirati na to. Moje edino orožje je bilo, da sem naredil novo ploščo. Glede na to, da sem se odločil, da bom pisal, me samo to sililo, da delam. In tako prej ali slej nastane plošča.”

© **Lani TEK SKOZI ČAS, letos film IZZA ZAVESE; bi lahko pojasnili ozadje teh zgodb?**

“No, mogoče najprej to, da je Izza zavese nekaj drugega; gre za film. V Angliji sem nenehno zbiral gradivo, s katerim bi nekoč domačim pokazal, da nekaj delam. No, nabra-

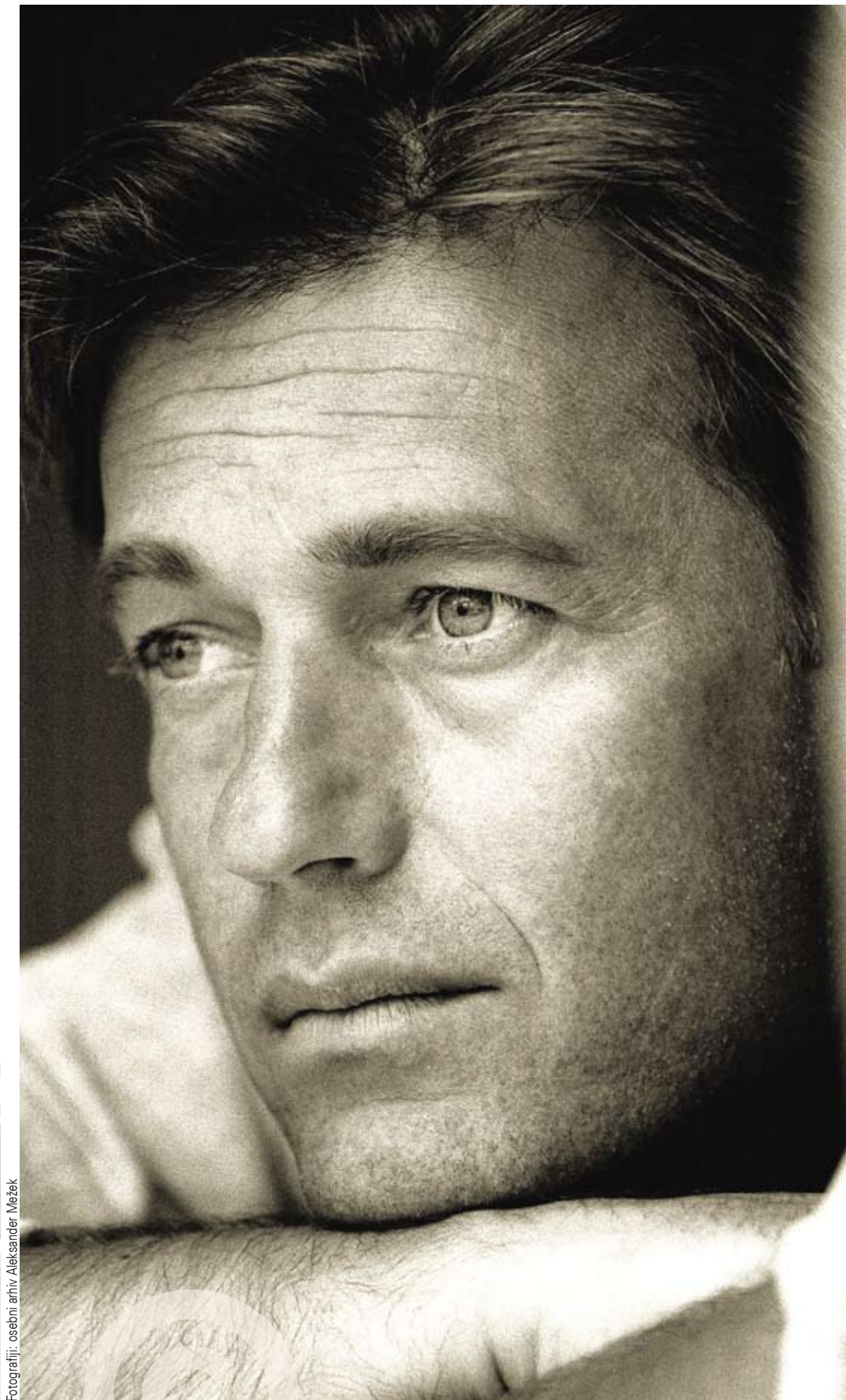
Življenjska in glasbena zgodba Aleksandra Mežka je zajeta v svojevrstni dokumentarec z naslovom Izza zavese/Aleksander Mežek in sir Cliff Richard v pogovoru.

Ia se je grmada gradiva iz Anglije in Slovenije. Izza zavese je poskus, da obe zgodbi združim v eno, za sogovornika pa sem si izbral Cliffa Richarda, ki je vedno vedel, kaj se dogaja v moji karieri, poznal je plošče, vedel za nastope in tako naprej."

© **Če se ne motim, ste eden redkih z naše domače scene, ki se nikoli ni uklanjal modnim in komercialnim smernicam. Pravzaprav nikoli niste hoteli biti znamka ...**

"Vse je v glasbeni samozavesti; prav v Angliji so me naučili, da ti nihče ne sme vzeti tvojih posebnosti. In ko smo že pri tem, neuklanjanje nekakšnim modnim in komercialnim smernicam mi pravzaprav vsi očitajo. Pravijo, poglej, narediš ploščo, pa jo ucvreš v Anglijo. Ampak, naj povem; nikoli mi ni bilo v veselje prodajati svoje glasbe, želim jo ustvarjati."

© **"Vse je v glasbeni samozavesti; prav v Angliji so me naučili, da ti nihče ne sme vzeti tvojih posebnosti."**

Fotografiji: osebni arhiv Aleksander Mežek

Ljubim poezijo in zborovsko petje

Fotografiji: osebni arhiv Nana Forte

»Za vsakega umetnika je pomembno, da se sooči s preteklostjo in tudi časom, v katerem živi, in prek tega najde svojo pot.«

Imena, kot so Rok Golob, Tomaž Svete, Črt Sojar Voglar, Bor Turel nepoznavalcem ne povedo kaj veliko. Tistim, ki vsaj malo spremljajo dogajanje na glasbenem prizorišču, pa je kaj hitro jasno, da gre za generacijo, ki jo nekateri uvrščajo v t. i. slovensko postmoderno. Poleg naštetih mednje uvrščajo tudi mlado slovensko skladateljico in sopranistko Nano Forte.

Onjej ni veliko znanega, morda le to, da je po maturi na Srednji glasbeni in baletni šoli v Ljubljani, kjer je prejela tudi Škerjančevo nagrado, na Akademiji za glasbo v Ljubljani končala študij kompozicije. Kot pevka je bila članica mladinskega zbora Veter in APZ Tone Tomšič. Njen skladateljski prispevek obsega večinoma zborovske skladbe, ena od najbolj odmevnih pa je bila skladba Libera me.

Zdaj je v Berlinu, kjer se je začelo njeno zadnje (glasbeno) študijsko leto. Pričakuje, da bo vsaj tako zanimivo, kot je bilo prejšnje, in da jo tudi v tem letu čakajo zanimivi koncerti, nova znanstva in priložnosti. In kako se počuti v Berlinu,

ki mu sama pravi "raj za sodobno umetnost"? "Nemčija je res raj za sodobno umetnost, s tem pa ne mislim, da je tudi edini kraj za ustvarjanje. Ustvarjaš lahko kjer koli. Me je pa presenetila

"Po mojem mnenju in izkušnjah je plačilo za vloženi trud in prispevek k razvijanju in ohranjanju slovenske kulture bistveno premajhno. Preprosto povedano, samo z ustvarjanjem glasbe se pri nas ne da preživeti."

nemška organiziranost, zelo močna kulturna tradicija in spoštovanje umetnosti na povsem drugi ravni. Česar je v Nemčiji že skoraj preveč, je pri nas premalo. S tem mislim na razumski in analitični pristop k umetnosti, zavedanje o preteklosti glasbe, poznavanje vsega, kar se je v drugi polovici 20. stoletja v glasbi in svetu dogajalo, in dejstvo, da človek to vzame kot osnovo ali filter za svoje lastno ustvarjanje. Za vsakega umetnika je pomembno, da se sooči s preteklostjo in tudi časom, v katerem živi, in prek tega najde svojo pot. Slovenija pa je po drugi strani dežela, kjer se sodobna umetnost še razvija, imamo nadvse sposobne in zagnane izvajalce, ki so pripravljeni sodelovati

Nana Forte je po maturi na Srednji glasbeni in baletni šoli v Ljubljani, kjer je prejela tudi Škerjančevo nagrado, na Akademiji za glasbo v Ljubljani zaključila študij kompozicije. Kot pevka je bila članica mladinskega zbora Veter in APZ Tone Tomšič. Njen skladateljski prispevek obsega večinoma zborovske skladbe, ena od najbolj odmevnih pa je bila skladba Libera me.

s skladatelji, imamo še veliko neizkoriščenih možnosti in publiko, ki si želi svežine v koncertnih programih, kar pa je za vse ustvarjalce razveseljivo in vzpodbudno,” pravi Nana Forte, ki ima svoje mnenje tudi o uvrščanju v to ali ono slogovno kategorijo.

Sem v letih ustvarjanja

“Pravzaprav nisem vedela, da me uvrščajo v slovensko postmoderno, čeprav tudi to ni nemogoče, saj se v to slogovno usmeritev površno lahko uvršča vse, kar je nastalo po avantgardi šestdesetih let. In vendar, če bi

“Res je, da zborovske skladbe še vedno

predstavljajo večji del

© **mojega opusa, čeprav se v zadnjih dveh letih posvečam predvsem pisanju za inštrumentalne zasedbe.”**

vzeli pod drobnogled dela zgoraj omenjenih skladateljev, bi prav kmalu ugotovili, da smo vsak zase slogovno precej različni. Sama se s tovrstnim poimenovanjem in klasificiranjem ne obremenjujem (to prepuščam muzikologom), niti se ne počutim del kakršne koli usmeritve ali skupine. Trenutno sem v letih, ko mi je pomembno le nenehno nadgrajevanje in iskanje vedno novih možnosti izraza, kar lahko z eno

“Nemčija je res raj za sodobno umetnost, s tem pa ne mislim, da je tudi edini kraj za ustvarjanje. Ustvarjaš lahko kjer koli. Me je pa presenetila nemška organiziranost, zelo močna kulturna tradicija in spoštovanje umetnosti na povsem drugi ravni. Česar je v Nemčiji že skoraj preveč, je pri nas premalo.”

Nana Forte trenutno živi in študira v Nemčiji.

besedo imenujem preprosto – ustvarjanje.”

Njen skladateljski prispevek obsega zlasti zborovske skladbe, zdaj pa – vsaj tako kaže – prihaja nov čas, novo iskanje. “Res je, da zborovske skladbe še vedno predstavljajo večji del mojega opusa, čeprav se v zadnjih dveh letih posvečam predvsem pisanju za inštrumentalne zasedbe. Zborovsko petje in človeški glas me privlačita že od malega, saj sem od otroštva do študentskih let pela v različnih zbori. Tako sem dobila veliko izkušenj, pregledala ogromno zborovskih partitur in imela priložnost delati s kar nekaj dobrimi dirigenti in zbori. Prek vzpodbudnih naročil, pri tem bi izpostavila predvsem APZ Tone Tomšič in dirigentko Uršo Lah, sem lahko vrsto let eksperimentirala in ustvarjala nova dela. Ob tem pa naj omenim še svojo veliko ljubezen do poezije, kar je tudi eden izmed razlogov, zakaj pišem za zbor,” pravi Fortejeva, ki so ji v obrazložitvi Škerjančeve nagrade (leta 1999) zapisali, da “njene skladbe že zdaj dosega visoko umetniško raven in se enakovredno primerjajo z deli že uveljavljenih skladateljev”. Dejstvo je, da svet, pa naj si bo v krizi ali ne, potrebuje umetniške presežke, nove vzorce,

poti ... Vendar, ali so slovenski umetniki, glasbeniki, izvajalci, avtorji zadosti plačani za vrhunske dosežke? Nana Forte pravi:

“To bi uvrstila že kar pod večno problematično temo pri vseh ustvarjalcih. Po mojem mnenju in izkušnjah je plačilo za vloženi trud in prispevek k razvijanju in ohranjanju slovenske kulture bistveno premajhno. Preprosto povedano, samo z ustvarjanjem glasbe se pri nas ne da preživeti. Pa se ta “samo” sliši, kot da bi bilo ustvarjanje le delo v prostem času. Kar konec koncev tudi postane, saj si mora vsak od skladateljev najti še kakšno drugo redno zaposlitev. Kultura je po mojem mnenju pri nas podcenjena.”

“Slovenija je dežela, kjer je sodobna umetnost v razvijanju, imamo nadvse sposobne in zagnane izvajalce, ki so pripravljeni sodelovati s skladatelji, imamo še veliko neizkoriščenih možnosti in publiko, ki si želi svežine v koncertnih programih, kar pa je za vse ustvarjalce razveseljivo in vzpodbudno,” pravi Nana Forte.

Dobra glasba ostane,

Skoraj pet desetletij mineva od takrat, ko je Ansambel bratov Slak posnel prve skladbe za radijski arhiv, pa tudi od takrat, ko je Trio Lojzeta Slaka (začeli so leta 1964) že imel "pod streho" tudi prvo malo ploščo pri produkciji RTB (Radio Televizija Beograd).

Vendar pa to nikakor še ne pomeni pravega začetka ansambla, kakršnega so vzljubili prijatelji domače glasbe in ki je zaznamoval slovensko glasbeno prizorišče. Mejniki so namreč pomenilo srečanje Slakovega inštrumentalnega tria z vokalnim kvintetom Fantje s Praprotna. Pevci iz Selške doline – tenorista Andrej Bergant in Jože Šifrar, baritonist Janez Habjan ter basista Janez Kalan in Janez Dolenc – so namreč prav tako kot Slakov trio slavili na eni od oddaj Pokaži, kaj znaš. Kmalu po srečanju pred mikrofoni oddaje ljubljanskega radia so se Lojze in pevci dogovorili za sodelovanje. Vse, kar se je zgodilo po tem, je zgodovina. Ki še kar traja.

"Vabila na turneje prek luže še vedno prihajajo, čeprav smo prekržarili Ameriko,

© Kanado, Avstralijo in Evropo po širokem in počez. Saj ne rečem, da svet ni lep, ampak najlepše je še vedno doma ..."

Deželica sonca in grozdja, Domači vasi, Glas harmonike, Pod Gorjanci je otoček, Pod to goro zeleno, Visoko nad oblaki ... je le nekaj naslovov iz bogate diskografske zgodovine Ansambla Lojzeta Slaka. Priznanje European American Music Awards, priznanje kanadskega društva Edmonton, zlati petelin, nekaj državnih nagrad in nagrada za življenjsko delo pa je le nekaj dosežkov iz bogate zbirke nagrad in priznanj, ki krasijo vitrine skupine in človeka, ki je znal na stričevi diatonični harmoniki, še preden je prvič odšel v šolo, več kot ducat pesmi. Ko je Lojze dopolnil petnajst let, je s harmoniko že igral na porokah. Bilo jih je zelo veliko in kasneje je Lojze Slak večkrat povedal, da so bile prav poroke

Foto: Ivan Galanti

Lojze Slak že petdeset let razteza svojo harmoniko.

slaba pa se pozabi

Foto: Miha Rekar

▲ *"Sodelovanje z Big Foot Mama je nastalo povsem naključno, se je pa izkazalo za odlično, saj smo s fanti postali pravi prijatelji in naredili nekaj odmevnih projektov," je povedal Lojze Slak.*

njegova najboljša glasbena šola. Šola, v kateri se je izuril kot velemojster.

- © **Slovenska narodnozabavna glasba (p)ostaja med najbolj priljubljenimi zvrstmi. Ali menite, da gre za to zasluga zlasti "starim mačkom", ustaljenim skupinam, ki so na prizorišču že vrsto let, ali pa so za to "krivi" tudi številni mladi, ki se odločajo, da namesto električnih kitar raje primejo za harmoniko?**

"Prav gotovo gre za ono prvo. Resen pristop in kakovostno delo sta dala zgled, ki je potegnil za sabo vse več pristašev te zvrsti. Avgust Stanko, Fantje na vasi, Avseniki in mi smo postavili vzorce, temelje tej glasbi, na katerih se je gradilo in raziskovalo naprej. Seveda pa je sočasno nastajala tudi zabavna glasba. Vsekakor pa smo "stari mački" tudi vzor novo nastajajočim skupinam."

- © **Ali imajo mladi, ki se odločijo za narodnozabavno prizorišče v Sloveniji, dovolj podpore? Medijske? Kolegialne?**

"Veliko več kot pred 50 leti. Ni pa nujno, da količina medijskega prostora prinaša tudi ka-

kovost v glasbo. Žal so mediji premnogokrat dokaj nekritični do izdelkov, zato jih tudi precej neselektivno predvajajo, posledično pa to pomeni padec kakovostnih meril."

- © **Včasih je prevladovalo prepričanje, da je narodnozabavna glasba "skregana" z zabavno, prav Vi pa ste dokazali, da temu še zdaleč ni tako (primer sodelovanja z Big Foot Mamo). Se vam zdi, da stereotipi o nezdružljivosti še kar veljajo?**

"Imam prijeten občutek, da sem premagal podirati berlinski zid med narodnozabavno glasbo in ostalimi zvrstmi zabavne glasbe. Glasba je namreč po mojem globokem prepričanju lahko samo dobra in slaba, in to v vseh zvrsteh. Dobra glasba ostane, slaba pa se pozabi. Bil sem med prvimi, ki je v svojo televizijsko oddajo Boš videl, kaj dela Dolenjč povabil tudi zabavne skupine in vokalne soliste te zvrsti. Sodelovanje z Big Foot Mama je nastalo povsem naključno, se je pa izkazalo za odlično, saj smo s fanti postali pravi

- © **"Imam prijeten občutek, da sem premagal podirati berlinski zid med narodnozabavno glasbo in ostalimi zvrstmi zabavne glasbe. Glasba je namreč po mojem globokem prepričanju lahko samo dobra in slaba, in to v vseh zvrsteh."**

prijatelji in naredili nekaj odmevnih projektov. Mogoče še nismo rekli zadnje skupne besede ... Poslušalk in poslušalcev pa je dovolj za vse glasbenike vseh zvrsti."

- © **Pred leti ste pogosto smučali na vodi, skočili ste s padalom. Bi radi poskusili še kaj novega? Ali je sodelovanje z Big Foot Mamo del tega iskanja novega?**

"Počasi se umirjam, a vendar mi je vsak nov izziv še vedno zanimiv."

- © **Če bi vas danes povabili na gostovanje v Ameriko, Kanado, bi se odzvali?**

"Vabila na turnee prek luže še vedno prihajajo, čeprav smo prekrizarili Ameriko, Kanado, Avstralijo in Evropo po širokem in počez. Saj ne rečem, da svet ni lep, ampak najlepše je še vedno doma ..."

- © **Na koncerte po Sloveniji pa se še radi odzovete, kajne? Ste kdaj računali, seštevali, koliko nastopov ste opravili?**

"Seveda. Še vedno nastopamo po vsej naši lepi domovini in Evropi. Še vedno se z veseljem odzovemo na vsako povabilo za nastop. Koliko teh koncertov je bilo ... uh, ogromno ... Za najmanj dve življenji."

- © **V posameznih, no, v kar precejšnjih glasbenih skupinah že po nekaj časa pride do trenj, pri vas pa idila kar traja in traja ... Imate kakšen recept za to?**

"Ljubezen do glasbe in nastopanja, največ pa pomeni medsebojno razumevanje in spoštovanje."

Svet ni zmeraj prisiljeno krasen in v rožicah

Snoop dogg, Eminem, 50 Cent so ena najbolj znanih raperskih imen na svetovni sceni. Rok Terkaj je pri nas eden tistih, ki mu rap (rhythmically accentuated poetry oziroma ritmično poudarjena poezija) še zdaleč ni tuj, prav tako pa spada v sam vrh slovenske raperske scene. Osem

let se ukvarja s to vrsto glasbe. Vse pa se je začelo na drugem slovenskem freestyle battlu, ko sta si z N'tokom kot zmagovalca priborila snemanje svojega prvenca pri slovenski rap založbi RapNika. Trkaj je izdal na začetku leta 2004 svoj prvenec z naslovom V času enga diha. Lani (2007) je izdal ploščo Rapostol, na kateri sta precej pozornosti pritegnili priredbi pesmi Ljubljančanke in Gvendolina.

◀ *"Kakovost je pogoj za obstoj naše rapscene," pravi Trkaj.*

Fotografiji: Ivan Zupič/Addere

"Rap je najpreprostejša oblika zabave. Potrebuješ le nekoga, ki daje bit in že lahko rapaš, kjer koli in kadar koli želiš. Na odru pa je drugače, na sceni še bolj. Logično je, da ljudje novosti sprejemajo na dva načina; nekateri so dovzetni do sprememb, drugi so zaprti in se raje držijo starega in preizkušenega. V Sloveniji je bolj udomačeno petje kot rapanje, srečujemo ljudi, ki rap podpirajo, in tiste, ki ga ne sprejemajo, saj ni petje. Vidim pa, da se je zgodila sprememba od takrat, ko smo začeli

Foto: Ciril Jazbec/Addere

"Rap je najpreprostejša oblika zabave. Potrebuješ le nekoga, ki daje bit, in že lahko rapaš, kjer koli in kadar koli želiš."

raperji nastopati z bandom. Glasbeni krogi nas začenjajo dojemati kot drugačen, a kljub temu enakopraven del te scene," razmišlja Trkaj, ki še kar vztraja pri svoji "želji", da bi se rodil v času Mikija Mustra, Majde Sepe in Janka Ropreta. Gre za nežne duše, a na drugi strani je glasba, rap, precej izključujoča zvrst; precej grob jezik pri rapu tudi ni nekaj nevsakdanjega. Pri Trkaju pa je opaziti obilo pozitivne energije, zato je marsikomu vzornik.

Rap in filharmonija

Pravi, da pozitivnost ni njegovo orožje v tem svetu negativnosti, ampak njegova lastnost. "Sploh v glasbi. Glasba je prostor izražanja, od koder lahko v sivi svet prineseš veliko veselja in upanja. Obojega dandanes primanjkuje, kljub temu pa to ne pomeni, da je svet

zmeraj prisiljeno krasen in v rožicah. Je tudi težak, zamorjen, slab in dober, je realen. Vendar upoštevam načelo, da lahko tudi najtežje teme predstaviš na zabaven in vesel način," pravi glasbenik, ki nikakor ne želi izključevati sedanjosti, še manj preteklosti. Preteklost

Trkaj: raper, ki si želi, da bi se rodil v času Mikija Mustra, Majde Sepe in Janka Ropreta.

je po njegovem prepričanju pustila za seboj veliko kakovostne glasbe, izrazov, idej, rezultatov, ki še zmeraj vplivajo na današnjik. Slovenska popevka, zimzelena glasba, stari slovenski filmi, stripi Mikija Mustra, Lučka, Ježek, vsi ti materialni izsledki idej in napora so prestali največji preizkus – preizkus časa. Še zmeraj so aktualni in zanimivi, danes pa je takih reči iz slovenskih domov manj. "Kdo ve, koliko idej, ki jih danes govorimo, bo aktualnih še čez deset, petnajst let?" se sprašuje avtor.

Na vprašanje, kaj misli o kombinaciji rapa in filharmonije, pa odgovarja, da se je že bržkone komu porodila ta ideja, je pa dolga pot od ideje do realizacije; navsezadnje ima zamisli vsak, ne uresniči pa jih vsakdo.

“Deli svoj job!”

Pravi, da je realist. Tudi glede glasbene resnice na glasbenem odru te države? “Deli svoj job! Ko se usedem na pijačo z glasbenimi kolegi, zmeraj obvezno pride po vremenu tarnanje, kako nazadnjaška je naša država ... Če je več obrekovanja kot proizvodjanja novih idej in glasbe, nisi glasbenik, temveč branjevka, kajne? Od teh debat se raje odstranim in grem delat glasbo. Enako velja za Združenje SAZAS, radie ... Deli svoj job! Vrtite dobro glasbo, bodite pošteni, pravično izplačujte honorarje, pa je. Tisti, ki ne dobijo izplačil, postanejo zamorjeni, tisti, ki ga dobijo prelahko, ne cenijo

“Žalostno je, da slovenski radii ne vrtijo slovenske glasbe, ker dobijo navodila za delo iz tujine! Slovenska glasba se tako vrti ponoči, takrat pa Slovenci spiyo. To ni dobro za našo kulturo in za naš jezik, dolgoročno si zabijamo kol v rit in se slepimo, da tega ne vemo. Bullshit.”

svojega truda. Žalostno je, da slovenski radii ne vrtijo slovenske glasbe, ker dobijo navodila za delo iz tujine! Slovenska glasba se tako vrti ponoči, takrat pa Slovenci spiyo. To ni dobro za našo kulturo in za naš jezik, dolgoročno si zabijamo kol v rit in se slepimo, da tega ne vemo. Bullshit. Treba je združiti dobre producente, dobre pevce, dober menedžment, dobre pisce tekstov, dobre songwriterje, dober band in delati sistematsko. Narediti načrt, kaj se bo v letu 2009 delalo, o tem morajo biti obveščene televizije in radijske postaje, medijska strategija mora biti jasna, booking agenti morajo delati na terenu ... Kakovost je pogoj za obstoj naše scene,” pikro pojasnjuje Rok Terkaj. In ob koncu odrapa: “Scena nisem jaz, scena nisi ti. Scena je izraz za nas – ljudi. Če smo sperti, le denar, in ni srca. Kakšna misliš, da bo scena bila?”

Ko je bila glasba

Združenje SAZAS (Združenje skladateljev, avtorjev in založnikov za zaščito avtorskih pravic Slovenije) je postalo stalnica medijske pozornosti. Združenju predseduje upravni odbor, njemu pa Matjaž Zupan; tudi sam glasbenik. Poudarja, da se je v zadnjem času vsota, zbrana in nato razdeljena od predvajane glasbe, povečala za več sto odstotkov. In dodaja, da je nekoč lastnina res bila zastonj, zdaj, ko je zanjo treba plačati, pa je to povzročilo »vik in krik«.

© **Nova delitev avtorskih honorarjev je razdelila SAZAS; nekateri so izračunali, da tisti, čigar skladba se predvaja 199-krat, dobi veliko manj denarja kakor tisti, ki »se je zavrtel« 200-krat. Kakor pojasnjujejo, je meja postavljena matematično ... Razčistimo to.**

Najprej je treba poudariti, da so se v zadnjih letih vsem avtorjem enakomerno povečali dohodki, skladno s povečanjem prihodkov SAZAS-a, ne glede na to, ali je avtor prvi, stoti ali tisoči po vrsti. Gre za dokaj pošteno in uravnoteženo razdelitev, celo bolj se je povečal avtorski honorar tistim, ki so nižje na

lestvici. Treba je poudariti, da so pravila delitve že ves čas enaka. Konkreten način pa se vsako leto spreminja in zmeraj bolj prilagaja delitvi, ki upošteva prihodke in stroške, tako da je rezultat čim bolj pošten. Včasih so bili najbolj plačani tisti avtorji, ki so ustvarili čim več skladb, kakšen je bil njihov uspeh, pa ni bilo pomembno. Danes je pomembna kvaliteta in ne kvantiteta. Stroški za obdelavo ene skladbe na radijski postaji so fiksni, ne glede na to, ali se skladba zavrti 1000-krat ali pa enkrat. Vendar če se predvaja 1000-krat, prinese skladba 20 evrov, če se predvaja enkrat, pa le 2 centa.

© **Dogovor o uvedbi modela tarif za uporabo glasbe, kakršen velja v Avstriji, med Obrtno zbornico Slovenije in Združenjem SAZAS bo vendarle podpisan. Kaj to pravzaprav pomeni?**

To bo pomenilo, da bodo obrtniki obremenjeni bolj pravično. Če ima posamezni lokal več prometa, prihodka, kar pomeni tudi večje število gostov, bo njegova tarifa nekoliko višja kakor tarifa lokala z majhnim prihodkom.

Slovenske televizijske hiše imajo popolnoma napačen odnos do avtorjev. Takoj ko bi morale začeti plačevati za uporabo avtorskih glasbenih del, začnejo neverjetno medijsko gonjo proti kolektivni organizaciji in avtorjem.

©

zastonj, je bilo vse v redu

Danes je zaradi višine tarife največ nezadovoljnih gostincev ravno iz odročnejših krajev, katerih promet ni velik. Trenutno merilo za določanje tarife je potencialno število gostov, kar pomeni praktično kvadratura lokala. Zato je gostinec na primer na Dolenjskem z majhnim prometom enako obremenjen kakor gostinec v Ljubljani, če imata oba enako površino lokala, dejansko pa je glede mesečnega prometa med njima velika razlika.

© Najbrž tudi ta dogovor ne bo vsem pogodu?

Predvidevamo, da večini gostincev bo, seveda pa ne vsem, tako kakor je to ponavadi. Salomonsko rešitev je težko najti.

© Kakšne pa so izkušnje iz tujine?

V tujini, če primerjamo bližnje države EU, so se že zdavnaj navadili, da je avtorsko delo lastnina tistega, ki je delo ustvaril. Večina glasbenih avtorjev nima drugega vira preživetja

V tujini, če primerjamo bližnje države EU, so se

© že zdavnaj navadili, da je avtorsko delo lastnina tistega, ki je delo ustvaril.

kakor avtorske honorarje, ki jih dobivajo od svoje kolektivne glasbene avtorske organizacije. Zato je ljudem logično, da je za uporabo (tuje) lastnine treba plačati. Tisti subjekt, ki ustvarja prihodek, pa ob tem uporablja tudi ali celo predvsem glasbo, naj nekaj od tega da tudi avtorju glasbe. Tako v Avstriji ali Nemčiji praktično nihče ne pomisli, da bi organiziral prireditve z glasbo in za to pred prireditvijo ne bi pridobil dovoljenja avtorjev glasbe. V bližnjih državah EU so pot oranja ledine oziroma ozaveščanja o pomenu avtorske pravice že prehodili.

© Združenje SAZAS je nenehno tarča kritik. Enim ni prav to, drugim ono. Ali ne bi bilo bolj modro, če bi glasbeniki držali skupaj ...

Foto: Boštjan Guncar

▲ *"Avtorji vsekakor držimo skupaj. Treba pa je ločiti glasbenike, ki so zgolj avtorji, torej edini honorar ustvarijo s tem, da nekdo drug izvaja njihova dela, in glasbenike, ki so zgolj ali predvsem izvajalci," pravi Matjaž Zupan.*

Seveda bi bilo bolj modro, žal pa je na tem področju veliko različnih interesov. Avtorji vsekakor držimo skupaj. Treba pa je ločiti glasbenike, ki so zgolj avtorji, torej edini honorar ustvarijo s tem, da nekdo drug izvaja njihova dela, in glasbenike, ki so zgolj ali predvsem izvajalci. Glasbeni izvajalci dobijo honorar za nastop neposredno od organizatorja prire-

© Danes je zaradi višine tarife največ nezadovoljnih gostincev ravno iz odročnejših krajev, katerih promet ni velik.

ditve, glasbeni izvajalec sam postavi ceno, in če ga organizator ne bo plačal, tudi ne bo nastopal. Tako je tudi prav. Vendar glasbenih izvajalcev problemi glasbenih avtorjev povečini ne zanimajo. Izvajalec dobi denar neposredno na nastopu. Avtor je tukaj v povsem drugačni vlogi. Organizatorjem se zdi nekako logično, da plačajo glasbene izvajalce, nekateri tudi dose-gajo zelo visoke honorarje, ko pa je treba nekaj od tega (do 10 odstotkov) nameniti tudi avtor-jem, ki so glasbene hite, ki jih na nastopu izva-jajo, dejansko ustvarili, pa se pojavi problem. Tako da interes glasbenih avtorjev in glasbenih izvajalcev ni nujno enak. Na trgu se borijo vsak za svoj del honorarja od istih plačnikov. Združenje SAZAS pa seveda ščiti avtorje.

© Se vam dozdeva, da je avtorstvo – ker govoriva o glasbi, mislim zgolj na avtorstvo v glasbi – dovolj cenjeno v Sloveniji?

Avtorstvo ni dovolj cenjeno, povečini se ga niti ne omenja. V Sloveniji vsakdo pozna glasbenika – izvajalca uspešnice, nihče pa ne ve, kateri avtor je to uspešnico ustvaril. Kakor da to ni pomembno. Poznamo nekaj skladateljev, avtorjev, ki so ustvarili zimze-lene melodije, to pa je tudi vse. Poglejte na primer odnos do nacionalnih avtorjev v Italiji ali na Hrvaškem. Načrtno producirajo festivale in oddaje s poudarkom na kako-vostnih skladbah in besedilih. Te oddaje so zelo priljubljene in gledane. Nagrajujejo pi-sce najboljših besedil in skladatelje. V glas-benih oddajah se poudarja ime ustvarjal-cev, torej skladateljev in piscev besedil. Pri nas je najbolj pomembno, kdo stoji na odru, torej kdo skladbo izvaja, ne pa, kdo jo je ustvaril.

© Zdaj sva pa pri slovenskih televizijskih hišah.

Slovenske televizijske hiše imajo popolnoma napačen odnos do avtorjev. Takoj ko bi mo-rale začeti plačevati za uporabo avtorskih

© Dve veliki založbi v Sloveniji izdajata fonograme brez kakršnih koli dovoljenj. Združenje SAZAS je zato vložilo nekaj civilnih tožb in kazenskih ovadb, s čimer so se seveda dodatno začeli medijski napadi na SAZAS.

glasbenih del, začnejo neverjetno medijsko gonjo proti kolektivni organizaciji in avtorjem. Povzročajo pritiske in s tem želijo slabiti kolektivno organizacijo. V medijih, katere seveda obvladujejo, producirajo natolcevanja in laži. Vse to z namenom, da bi na koncu avtor-jem čim manj plačale ali pa celo nič. S tem uničujejo tiste, brez katerih v bistvu sploh ne morejo ustvarjati programa.

© Založbe?

Dve veliki založbi v Sloveniji izdajata fonograme brez kakršnih koli dovoljenj. Združenje SAZAS je zato vložilo nekaj civilnih tožb in kazenskih ovadb, s čimer so se seveda dodatno začeli medijski napadi na SAZAS. Glasbene založbe so med najbolj ozaveščenimi upora-bniki avtorskih glas-benih del, pa ven-dar se nekaterim ne zdi potrebno zadeve legalno urediti in seveda avtorjem, katerih dela reproducirajo, za to tudi ustrezno plačati. Vendar je postalo že kar del poslovnega »bontona«, da avtorje, ko bi jih moral plačati, začneš z vsemi sred-stvi napadati in diskreditirati. Sodelovanje tako ni mogoče. Tudi na tem področju bodo preživele le najboljše založbe, ki bodo, kakor je treba, delale, kakor pravite, z roko v roki z glasbenimi ustvarjalci

– avtorji. In tudi takšen način sodelovanja, kakršnega ste omenili, je v resnici nujen za obstoj kolesja glasbene industrije, vendar mora biti to spoštljiv partnerski odnos.

© Ja, vendar kolikor vem, so tudi to dokaj zanimiva protislovja.

Nekatere založbe, ki so naši dolžniki, so pozivale avtorje k raznim akcijam, uperjenim proti Združenju SAZAS. Zadeva je res protislovna; tisti, ki nam dolgujejo denar, iščejo glasbenike, ki so z založbami povezani pred-

vsem kot izvajalci, obenem pa so tudi avtorji in člani Združenja SAZAS (ki jim avtorstvo ne pomeni pomembnega dela prihodkov), da bi onemogočili takšno delovanje Združenja SAZAS, kakršno je sedaj. Omenjeni bi iz tega seveda lahko potegnili le profit.

Stroški za obdelavo ene skladbe na radijski postaji so fiksni, ne glede na to, ali se skladba zavrti 1000-krat ali pa enkrat. Vendar če se predvaja 1000-krat, prinese skladba 20 evrov, če se predvaja enkrat, pa le 2 centa.

Povzetek intervjuja z Matjažem Zupanom, ki je bil ob-javljen 4. oktobra 2008 v Sobotni prilogi Dela.

glasilo AVTOR	STAROSTA SL. DIRI- GENTOV IN SKLADAT.	LASTNOST EDINO VELJAV- NEGA	FRANC. PSIHOLOG (ALFRED)	AMERIŠKA ROCK SKUPINA	MODRA BARVA IZ ZDROBLJ. STEKLA	EGIPČAN- SKI BOG MESECA, ZNANOSTI	IDEA- LISTIČNI FILOZOF- SKI NAZOR	AM. SKLA- DATELJ COPLAND	ZNAČAJ, ETOS						
MARI- BORSKI POPEVKAR															
SL. KANT- AVTOR (JE TREBA DELAT)															
MAJHNA, FINO IZDELANA SLIKA															
AM. FILM. IGRALEC (RYAN)						KLIC, POZIV (ZASTAR.) ŽELEZOV OKSID									
JAZZ Z OSTRIM IZ- VAJANJEM TONOV				AM. PEVEC LOPEZ ST. PAPEŽ. KRONA											
UROŠ VELEPEC			REKA V ŠPANIJI DIRKA PO FRANCIJI					FR. POET, UTEMELJIT. DADAIZMA (TRISTAN)	AFRIŠKA ANTILOPA S SABLJ. ROGOVI	NEKD. SL. ATLET TEKAČ (FRANC)	NATALIJA VERBOTEN	BIVŠI GEN. SEKRETAR OZN (KOFI)	NAŠA MLADA SKLADA- TELJICA	ZVEDRITEV	ATA, OČE
PEVKA JURKOVIČ					NAŠ DIRIGENT (R. 1932)										
AGAVI PODOBNA RASTLINA					SOPRA- NISTKA OTTA- KLASINC	IZENA- ČENJE									
REŽISER, PEVEC BRANKO DJURIČ						STARO IME DR KONGO ŽUPANČIČ ANDREJ				ŠVIČ.-FR. PISATELJ (CLAUDE)					
avtor križanke VINKO KORENT	AVTORICA ARANŽMA. AM. GLAS. (FRANK)										PEVKA IN GLASBENA PEDAGOG. ŽGUR				
ZLATAN VAUDA			STARO- RIMSKI ZALOŽNIK	GL. MESTO SIRIJE TUJE Ž. IME							GRŠKA SVETA GORA	FRANCIJ ENOTA ZA ELEKTR. NAPETOST			FINSKA OPERNA PEVKA ACKTE
LETOPIŠ, KRONIKA						NEZNANKA V MATE- MATIKI	DOLINA V JULIJCIH	BOGOVI V NORD. MITOLOGIJI	ZGOD. PO- KRAJINA V FRANCIJI (IT. OBLIKA)						
OKRASNA VRTNA RASTLINA									ARTAČ HANZI	NEKD. HR. ROKOME- TAŠICA (MARA)					
NALEZLJIVA VIRUSNA BOLEZEN PAPIG										MESTO OB REKI AARE V ŠVICI					
OTOK V ALEUTIH (ANAGRAM KATA)					VERZ					IGRALEC ŽIGON					

Tokrat smo pripravili križanko za razvedrilo, v eni od prihodnjih številčk glasila Avtor pa vas bomo spet razveselili z nagradno križanko.

Nagrajenci nagradne križanke iz prejšnje številke glasila Avtor so:

- 1. nagrado: BARCELONA (4 dni) za dve osebi je prejel Tomaž Koncilijski iz Novega mesta**
- 2. nagrado: PARIZ (3 dni) za dve osebi je prejel Primož Pogelšek iz Celja**
- 3. nagrado: LONDON (2 dni) za dve osebi je prejel Tomaž Pengov iz Ljubljane**

Čestitamo! Nagrajence smo o prejemu nagrad obvestili po pošti.

*Podpirajmo glasbeno
ustvarjalnost!*

Avtorji ustvarjamo za vas.

SAZAS